

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Bilaga 1
2022-05-12

0 (55)
511-4350-2021

Bilaga 1 - Artbeskrivningar

Innehållsförteckning

A038 Sångsvan, <i>Cygnus cygnus</i> (Fågeldirektivet bilaga 1)	3
A045 Vitkindag gås, <i>Branta leucopsis</i> (Fågeldirektivet bilaga 1).....	5
A061 Vigg, <i>Aythya fuligula</i> (Fågeldirektivet artikel 4.2)	7
A062 Bergand, <i>Aythya marila</i> (Fågeldirektivet artikel 4.2)	9
A063 Ejder, <i>Somateria mollissima</i> (Fågeldirektivet artikel 4.2)	12
A064 Alfågel, <i>Clangula hyemalis</i> (Fågeldirektivet artikel 4.2)	14
A066 Svärta, <i>Melanitta fusca</i> (Fågeldirektivet artikel 4.2).....	16
A067 Knipa, <i>Bucephala clangula</i> (Fågeldirektivet artikel 4.2).....	18
A068 Salskrake, <i>Mergellus albellus</i> (Fågeldirektivet bilaga 1)	20
A075 Havsörn, <i>Haliaeetus albicilla</i> (Fågeldirektivet bilaga 1).....	22
A127 Trana, <i>Grus grus</i> (Fågeldirektivet bilaga 1)	24
A140 Ljungpipare, <i>Pluvialis apricaria</i> (Fågeldirektivet bilaga 1)	26
A148 Skärnsnäppa, <i>Calidris maritima</i> (Fågeldirektivet artikel 4.2)	28
A151 Brushane, <i>Philomachus pugnax</i> (Fågeldirektivet bilaga 1)	29
A154 Dubbelbeckasin, <i>Gallinago media</i> (Fågeldirektivet bilaga 1).....	31
A157 Myrspov, <i>Limosa lapponica</i> (Fågeldirektivet bilaga 1)	33
A166 Grönbena, <i>Tringa glareola</i> (Fågeldirektivet bilaga 1)	34
A170 Smalnäbbad simsnäppa, <i>Phalaropus lobatus</i> (Fågeldirektivet bilaga 1)	35
A173 Labb, <i>Stercorarius parasiticus</i> (Fågeldirektivet artikel 4.2).....	37
A190 Skräntärna, <i>Hydroprogne caspia</i> (Fågeldirektivet bilaga 1).....	39
A193 Fisktärna, <i>Sterna hirundo</i> (Fågeldirektivet bilaga 1)	42
A194 Silvertärna, <i>Sterna paradisaea</i> (Fågeldirektivet bilaga 1).....	44
A199 Sillgrissla, <i>Uria aalge</i> (Fågeldirektivet artikel 4.2)	46
A200 Tordmule, <i>Alca torda</i> (Fågeldirektivet artikel 4.2)	48
A202 Tobisgrissla, <i>Cephus grylle</i> (Fågeldirektivet artikel 4.2)	50

A236 Spillkråka, <i>Dryocopus martius</i> (Fågeldirektivet bilaga 1).....	52
A338 Törnskata, <i>Lanius collurio</i> (Fågeldirektivet bilaga 1).....	54

A038 Sångsvan, *Cygnus cygnus* (Fågeldirektivet bilaga 1)

Förslag Strandstuviken (SE0220020) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	Koncentration (rastning och födosökning)
Förslag Hävringe-Källskären (SE0220028) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>
Förslag Risskären (nytt område)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>

Ekologiska krav

Sångsvanen häckar i grunda, vegetationsrika vatten. Den kräver god tillgång på undervattensväxter under häckningssäsongen, liksom lämplig och god tillgång på grön växlighet under vintersäsongen. Arten kräver relativt ostörda områden under sin flyttning och övervintring. Under häckningen rör sig paret normalt inom ett mycket begränsat område runt boplatsen. Sångsvanen blir könsmogen först vid 4 års ålder och fram till dess för de unga svanarna en ambulerande tillvaro i stora landskapsavsnitt. Arten övervintrar främst i Tyskland, Danmark, Nederländerna men även i södra Sverige.¹

Status

Sångsvanen häckar numera i hela Sverige och senaste uppskattningen är 4300–6500 par (2008). Arten har ökat nästan explosionsartat efter början av 1900-talet, då den närmade sig utrotning på grund av bland annat jakt med bara kanske 20 häckande par kvar på avsides belägna lokaler i Lappland. Sedan 1950-talet har den också etablerat sig i södra Sverige, där den numera är vanlig och delvis ersatt knölsvanen i gårdsdammar och liknande. Den sydsvenska populationen härstammar sannolikt delvis från svanar som släppts ut från djurparker och fågeldammar. Det svenska beståndet beräknades till cirka 500 häckande par 1985. År 1997 beräknades den svenska populationen uppgå till 3 800 etablerade par och arten fanns då som häckande i samtliga svenska län.²

¹ Naturvårdsverket. 2011. Vägledning för svenska arter och naturtyper inom Natura 2000. <https://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledningar/Skyddad-natur/Natura-2000/>

² Artfakta, Sångsvan. <https://artfakta.se/naturvard/taxon/cygnus-cygnus-100045> [2022-05-09]

Allmän hotbild ³

- Störning av olika slag under rast- och häckningsperioden. Alltför aktivt friluftsliv i området, hundar, motorbåtstrafik mm.
- Träd och buskar inom strandängsområdet fungerar som utkiksplats för kråkor och rovfåglar vilket kan bli fatalt för häckande våtmarksfåglar.
- Arten har få predatorer, men korp, mink och räv kan plundra ägg eller ungar. Havsörn tar en del svanar. I konflikter med knölsvan avgår oftast sångsvanen med segern.

---

³ Samma fotnot som nr 1.

A045 Vitkindad gås, *Branta leucopsis* (Fågeldirektivet bilaga 1)

Förslag Strandstuviken (SE0220020) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	Koncentration (rastning och födosökning) och reproduktion (häckning)
Förslag Hävringe-Källskären (SE0220028) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	Reproduktion (häckning)
Förslag Risskären (nytt område)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>

Ekologiska krav

Vitkindad gås är en flyttfågel som främst häckar i Arktis men sedan 1970-talet även på vissa platser i Skandinavien. Den häckar i nära anslutning till kusten och uppträder i många olika typer av häckningsbiotoper som klipphyllor, gräsiga stränder, låga öar och flacka sandrevlar där den är skyddad från marklevande rovdjur. Arten fordrar stora, öppna gräsbevuxna ytor för sitt födosök, främst strandängar med kortvuxen eller kortbetad gräsvegetation. Dess föda består av växtmaterial, bland annat vide. Under häckningen rör sig paret normalt inom ett område i storleksordningen någon km².⁴

Det i Ryssland arktiskt häckande beståndet av vitkindad gås har ökat under senare år och uppgår numera till cirka 1,4 miljoner individer. Dessa arktiskt häckande fåglar passerar och rastar i Östersjöområdet under vår (mars till mitten av maj) och höst (oktober-november), bland annat på Öland, Gotland och i Estland.^{5,6} En betydande och ökande andel av beståndet stannar numera dock kvar i övervintringsområdena i Nederländerna och Tyskland ända till maj månad och passerar Östersjöområdet på våren utan att rasta.

Den kräver rast- och övervintringslokaler med gott om lämplig föda (främst gräs) samt möjlighet att övernatta ute på vatten.

⁴ Naturvårdsverket. 2011. Vägledning för svenska arter och naturtyper inom Natura 2000.

<https://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledningar/Skyddad-natur/Natura-2000/>

⁵ Jensen, G.H., Madsen, J., Nagy, S., Lewis M. (Compilers) 2018. AEWA International Single Species Management Plan for the Barnacle Goose (*Branta leucopsis*) - Russia/Germany & Netherlands population, East Greenland/Scotland & Ireland population, Svalbard/South-west Scotland population. AEWA Technical Series No. 70. Bonn, Germany.

https://www.unep-aewa.org/sites/default/files/publication/ts70_issmp_barnacle%20goose_complete.pdf

⁶ Black, J., Prop, J., Larsson, K. 2014. *The Barnacle Goose*. London, T & AD Poyser. ISBN 978-1-4729-1157-5.

Status

Den vitkindade gåsen har utökat sitt utbredningsområde i Sverige utanför Gotland och Öland och häckande vitkindade gäss kan numera påträffas i hela landet på öar längs kuster och vid vissa sjöar. Hur många par som i dagsläget häckar i Sverige är på grund av snabba förändringar dåligt känt.

Allmän hotbild

För närvarande finns inget uppenbart hot mot arten. Nya häckningslokaler har påträffats kontinuerligt de senaste 20 åren. Konflikter med jordbruket uppstår dock tidvis i områden som hyser starka häckningsbestånd och/eller stora mängder rastande vitkindade gäss på väg till eller från sina häckningsområden på ryska tundran.⁷

---

⁷ Samma fotnot som nr 4.

A061 Vigg, *Aythya fuligula* (Fågeldirektivet artikel 4.2)

Förslag Strandstuviken (SE0220020) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	Koncentration (övervintring)
Förslag Hävringe-Källskären (SE0220028) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>
Förslag Risskären (nytt område)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>

Ekologiska krav ⁸

Vigg har en mycket vidsträckt utbredning från slättbygderna i Skåne till myrområdena i Torne lappmark. Förekomsterna är dock mest koncentrerade till landets östra delar.

Vid insjöar ligger bona ofta väl skyddade inne i vassen eller bland tuvor av starrgräs på fuktiga ställen intill stranden. Ute i skärgården häckar den gärna på holmar eller öar tillsammans med måsar och tärnor där den känner sig tryggare och inte behöver dölja sitt bo lika väl. Födan består av små snäckor blötdjur och andra smådjur, men även frön och växtdelar.

Huvudmängden av Sveriges vigg är flyttfåglar som lämnar landet i september – november, och flyttar då till länderna i mellersta och västra Europa. En del övervintrar i de södra delarna av Sverige.

Status

Vigg häckar i hela Sverige, främst i Norrland och i östra Götaland och Svealand.

Arten har kraftigt utvidgat sitt utbredningsområde mot väster under de senaste 150 åren. Från början etablerade sig viggan antagligen i Bottniska viken eller i landets norra delar. Med undantag för något tveksamt häckningsfynd i södra Småland år 1835, dröjde till på 1850-talet innan viggan på allvar etablerade sig i södra Sverige. Den storskaliga invandringen dröjde till på 1910- och 1920-talet. Under de följande decennierna expanderade arten starkt i södra Sverige och var som vanligast mellan 1950- till mitten på 1970-talet. Det samlade beståndet av vigg beräknas idag vara mellan 40 000 till 60 000 par.

År 2015 beräknades att cirka 182 000 vigg övervintrade i Sverige vilket utgör cirka 16 % av det nordvästeuropeiska beståndet.⁹

⁸ <https://fageln.se/art/vigg.aspx> [2022-04-07]

⁹ Nilsson, L. and Haas, F. 2016. Distribution and numbers of wintering waterbirds in Sweden in 2015 and changes during the last fifty years. *Ornis Svecica* 26: 3-54.
<https://www.researchgate.net/publication/313798586> Distribution and numbers of wintering waterbirds in Sweden in 2015 and changes the last fifty years

Allmän hotbild¹⁰

- Igenläggning av småvatten
- Oljeutsläpp

---

¹⁰ Artfakta, Vigg. <https://artfakta.se/naturvard/taxon/aythya-fuligula-102934> [2022-04-07]

A062 Bergand, *Aythya marila* (Fågeldirektivet artikel 4.2)

Förslag Strandstuviken (SE0220020) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	Koncentration (övervintring)
Förslag Hävringe-Källskären (SE0220028) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>
Förslag Risskären (nytt område)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>

Ekologiska krav ¹¹

Bergand förekommer främst i fjällområdet, men återfinns också längs kusten. I fjällkedjan häckar merparten av bergänderna vid grunda och näringsrika sjöar, helst där det finns skyddande växtlighet av vide, ljung eller gräs på stranden. De kuthäckande bergänderna i norr finns både på låga gräsbevuxna skär i den yttre skärgården och vid vegetationsrika djupa inskurna havsfjärdar. Här placeras boet ofta där det också häckar vigg, ej sällan i kolonier av fiskmås, skratmås, fisktärna eller silvertärna. Födan består främst av musslor, snäckor och kräftdjur.

Vad som sannolikt är inhemska bergänder rastar vår och höst på grunda havsfjärdar i norra Ångermanland och södra Västerbotten. Ännu på 1980- och 1990-talet noterades tresiffriga antal på inre Nordmalingsfjärden och i området Umeälvens delta – Hörnefors i maj vissa år. På svenska rast- och vinterområden ligger bergänderna om dagen ofta i skyddade kustområden i vikar och vid hamnar, varifrån de om natten flyger ut till födosöksområden till havs (i regel grundare än 10 m och med god tillgång på musslor). Andelen ungfåglar bland de bergänder som flyttar förbi om hösten har historiskt sett varierat kraftigt med utpräglade toppår ungefär vart tredje år, troligen i fas med lämmel- och sorktoppar på den ryska taigan (då predationen på ånder minskar). Mängden bergänder som passerar sydöstra Sveriges kuster varierar också starkt från höst till höst beroende på förhärskande vindar under flyttperioden (större mängder under ostvindperioder, till exempel drygt 7600 förbisträckande vid Faludden på Gotland 5–7 oktober 1988). Den högsta sträckesiffran under 1990-talet är 4475 individer (Triberga, Öland, 25 september 1993), vilket möjligen kan antyda att också det tundrahäckande ryska beståndet har minskat.

¹¹ Artfakta, Bergand. <https://artfakta.se/naturvard/taxon/100014> [2022-04-07]

Status

Berganden bedömdes som VU 2015 men uppfyller nu kriterierna för EN på grund av en ökande minskningstakt. Antalet reproduktiva individer skattas till 2200 (970–1250). Utbredningsområdets storlek (EOO) överskrider gränsvärdet för rödlistning. Förekomstarean (AOO) skattas till 1660 km². Populationen minskar med mer än 20% inom 14 år (vilket motsvarar 2 generationer). Minskningen avser antalet reproduktiva individer. Minskningstakten har uppgått till 20 (10–30) % under de senaste 21 åren. Bedömningen baseras på direkt observation, minskad geografisk utbredning och/eller försämrad habitatkvalitet och negativ påverkan. De skattade värdena som bedömningen baserar sig på ligger alla inom intervallet för kategorin Starkt hotad (EN). Fortgående minskning förekommer i kombination med att antalet reproduktiva individer är lågt vilket gör att arten hamnar i kategorin Starkt hotad (EN).¹²

Det nordvästeuropeiska beståndet har minskat kraftigt under senare decennier från cirka 309 000 individer under perioden 1988–1991 till cirka 192 000 under perioden 2015–2018.¹³ Samtidigt har det centrala övervintringsområdet förskjutits mot nordväst från bland annat Nederländerna mot Östersjöregionen. I Östersjön övervintrar berganden främst i laguner södra Östersjön men en ökande andel av det europeiska beståndet övervintrar numera runt Gotlands kuster.¹⁴

---

¹² Artfakta, Bergand. <https://artfakta.se/naturvard/taxon/100014> [2022-04-07]

¹³ Marchowski, D., Ławicki, Ł., Fox, A.D., Nielsen, R.D., Petersen, I.K., Hornman, M., Nilsson, L., Haas, F., Wahl, J., Kieckbusch, J., Nehls, H.W., Calbrade, N., Hearn, R., Meissner, W., Fitzgerald, N., Luigujoe, L., Zenatello, M., Gaudard, C., and Koschinski, S. 2020. Effectiveness of the European Natura 2000 network to sustain a specialist wintering waterbird population in the face of climate change. *Scientific Reports* 10:20286 <https://doi.org/10.1038/s41598-020-77153-4>

¹⁴ Nilsson, L. and Haas, F. 2016. Distribution and numbers of wintering waterbirds in Sweden in 2015 and changes during the last fifty years. *Ornis Svecica* 26: 3-54. https://www.researchgate.net/publication/313798586_Distribution_and_numbers_of_wintering_waterbirds_in_Sweden_in_2015_and_changes_the_last_fifty_years

Allmän hotbild

De fjällhäckande bergänderna är såvitt känt inte utsatta för hot eller negativa miljöförändringar. Det största problemet för de kushäckande bergänderna torde vara störningar på häckningslokalerna samt invandring av mink. De havsfjärdar i norra Ångermanland och södra Västerbotten som är viktiga rastlokaler under vår och sensommar är inte utsatta för omedelbara hot, men risken för störningar och exploatering i framför allt Umeälvens delta måste följas noga. Bergandens vana att under vinterhalvåret koncentreras i mycket stora flockar till ett fåtal lokaler (gäller framför allt i övervintringsområdena i Danmark, Tyskland, Polen och kring Nordsjön), ofta i anslutning till trafikerade farleder eller hamnar, medför att arten kan drabbas hårt av oljeutsläpp eller andra former av utsläpp. I Sverige är berganden formellt fredad från jakt sedan 1988. De flockar som finns i Danmark under jaktperioden är mycket stora (och få), men det är ytterst svårt för jägarna att komma inom skotthåll för dessa fåglar.¹⁵

---

¹⁵ Samma som fotnot nr 12.

A063 Ejder, *Somateria mollissima* (Fågeldirektivet artikel 4.2) ¹⁶

Förslag Strandstuviken (SE0220020) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>
Förslag Hävringe-Källskären (SE0220028) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	Reproducerande (häckning)
Förslag Risskären (nytt område)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>

Ekologiska krav

Merparten av de svenska ejdrarna övervintrar i de relativt grunda områdena i de danska farvattnen - framför allt runt öarna och längs Jyllands östra kust. I något mindre antal återfinns de i södra Östersjön, på svenska västkusten och i Vadehavet. Dessutom övervintrar åtminstone en viss andel av Norrlandskustens ejdrar längs norska Atlantkusten efter att ha flyttat över den skandinaviska fjällkedjan.

Tidig vår, framför allt under en koncentrerad period i början av april, flyttar ejdrarna till sina häckningsområden. Parning sker från slutet av februari till början av maj. Så fort paren kommer till sina häckningsplatser söker honan en boplats, företrädesvis på öar, allt från små skär och kala kobbar till medelstora skogklädda öar. Stora öar, liksom halvöar och strandängar, med förekomst av fyrfota rovdjur undviks. Under senare år har även ett skifte i boplatstvalet kunnat registrerats genom att mindre skogklädda öar och kala öar övergivits som häckningsplats. Ejderhonan har stor boplatstrohet, det vill säga att honan häckar i allmänhet på samma ö år efter år. Boet byggs av allehanda tillgängligt material som till exempel gräs och tång och ligger på marken i en skreva, under en buske, i högt gräs, höga örter eller på tångbankar. Balen fodras rikligt med kroppsdun med vilket honan täcker över äggen vid kortvariga avbrott i ruvningen. Honan värper 4–5 ägg, i regel i april, och ruvningstiden är 25–28 dygn. Äggen kläcks synkront och efter cirka 24 timmar lämnar ungarna boet. Honan leder och skyddar ungarna, som själva söker föda. I områden med täta ejderpopulationer slås ofta kullarna ihop och kan då omfatta upp till 100-tal ungar tillsammans med ett antal honor. Ungarna blir flygga vid en ålder av cirka 70 dygn.

De flesta ejderhanarna lämnar häckningsplatsen snart efter det att honorna börjat ruva och samlas i ytterkärgårdarna. Vissa av dessa ansamlingar kan vara mycket stora, upp till 35 000 individer. En del hanar stannar kvar och genomför under sommaren ruggning av fjäderdräkten utanför de yttersta kärgårdarna, medan en del i juni månad flyttar till ruggningsområden runt de danska öarna. Flyttning till övervintringsområdena sker i september – november med en sträcktopp i oktober.

¹⁶ Artfakta, Ejder. <https://artfakta.se/naturvard/taxon/102935> [2022-05-09]

Ejders föda består huvudsakligen av musslor, framför allt blåmusslor. Ejdern kan dyka upp till 20 m djup för att leta efter musslor. Även kräftdjur, taggdjur och enstaka fiskar ingår i födan. Små ungar lever av kräftdjur, små mollusker och insekter.

Status

Ejder bedömdes 2020 som starkt hotad (EN) enligt den svenska rödlistan. Ejder häckar längs kusten från Bohuslän till Norrbotten, företrädesvis på öar. I vissa skärgårdar och kustavsnitt häckar arten allmänt, men är mer sparsamt förekommande längs Norrlandskusten. Arten bedömdes som nära hotad (NT) 2010 och sårbar (VU) 2015 men den starkt minskande populationen under senare tid medför att den nu rödlistas som starkt hotad (EN). En minskning av populationen pågår eller förväntas ske. Minskningen avser kvalitén på artens habitat och antalet reproduktiva individer (bland annat försämrad reproduktion). Ejderpopulationen fortsätter att minska. Senaste 12 årsperioden har ejder minskat med 60%. Minskningstakten har uppgått till 65 % (50–80 %) under de senaste 24 åren. Arten ökade kraftigt i antal fram till mitten av 1990-talet. Minskningstakten är likartad i Finland. Under de kommande 24 åren förväntas minskningstakten uppgå till 40 % (30–50 %). Under en tidsperiod om 24 år, som sträcker sig både bakåt och framåt i tiden, så bedöms minskningstakten uppgå till 40 % (30–50 %). Bedömningen baseras på direkt observation (lokala inventeringar), ett för arten lämpligt abundansindex, minskad geografisk utbredning och/eller försämrad habitatkvalitet och negativ påverkan.

Allmän hotbild

Ejders tidigare populationstillväxt, som varade fram till 1990-talets mitt, kan till stor del tillskrivas de ökade näringshalterna längs våra kuster, som i sin tur medförde stark ökning av biomassan av blåmusslor. Den omfattande beståndsminskning som startade vid mitten av 1990-talet är troligen orsakad av flera samverkande faktorer. Det finns starka belägg för att predation från den växande populationen av havsörn och från mink leder till ökad mortalitet hos ruvande honor och försämrat häckningsresultat genom bopredation, både i Finland och Sverige. Predationen leder bland annat till en skev könskvot (underskott av honor) med negativa effekter för föryngringen. En försämrad kondition hos ejderhonor till följd av minskad tillgång på och/eller försämrad kvalitet hos blåmusslorna (eventuellt orsakad av förhöjd vattentemperatur under vintern) har förts fram som en hypotes till artens tillbakagång. Det är i dagsläget oklart hur stor andel av de könsmogna honorna som inte häckar årligen, men detta kan vara en faktor att beakta för att förstå utvecklingen.

Även andra storskaliga förändringar i de marina ekosystemen i såväl häcknings- som övervintringsområdena kan tänkas bidra till de negativa förhållandena. En studerad faktor i Stockholms skärgård är att ejdern, tillsammans med flera andra fågelarter knutna till kusten, lider brist på vitamin B1 (tiamin). Denna brist är känd för att medföra neurotoxisk överdödlig och reproduktionsstörningar. Under 2000-talet har endast ett fåtal ungpullar av ejder observerats. I vissa områden i Stockholms skärgård har 90-99 % av (observerade) ejderungar dött under de närmaste dagarna efter kläckning.

A064 Alfågel, *Clangula hyemalis* (Fågeldirektivet artikel 4.2) ¹⁷

Förslag Strandstuviken (SE0220020) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>
Förslag Hävringe-Källskären (SE0220028) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	Koncentration (övervintring)
Förslag Risskären (nytt område)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>

Ekologiska krav

Alfågeln har en cirkumpolär utbredning och häckar i arktiska och högarktiska områden. Huvuddelen av det europeiska beståndet häckar på tundraområdena i Ryssland. I Sverige häckar den sparsamt i höglänta fjällområden från Härjedalen till nordligaste Lappland (850–1800 par).

Alfågeln häckar framför allt vid små och grunda sjöar, gärna i områden med en mosaik av sjöar och låglänta starrängar. Särskilt föredrar den sjöar med tillgång på skyddade boplatser på småöar och holmar. Alfågeln häckar för första gången tidigast vid 2 års ålder. Under den första tiden livnar sig ungarna huvudsakligen på vattenlevande smådjur. Samtidigt som alfågeln till viss del är opportunistisk i sitt födoval, hittar man den främst i vatten med rik förekomst av stora eller långsamsimmande kräftdjur, insekter och snäckor. I Sverige tycks förekomsten av den stora gälbladfotingen *Polyartemia forcipata* (Branchiopoda, Anostraca) vara extremt viktig. Undersökningar från området norr om Torneträsk visade att alfågeln enbart häckade i sjöar med denna art. Andra viktiga födodjur är gälbladfotingen *Branchinecta paludosa*, sköldbladfotingar (Notostraca; till exempel *Lepidurus arcticus*), stora hinnkräftor (Cladocera; till exempel *Bythotrephes longimanus* och *Eurycercus lamellatus*) samt allehanda vattenlevande insekter och insektslarver. De adulta fåglarna äter under sommaren huvudsakligen animalisk föda (ca 90 %) förutom olika kräftdjur även musslor, snäckor, insekter och fisk. Huvuddelen av födan tas från botten.

Mycket stora mängder alfågel, huvudsakligen från den ryska tundran, övervintrar i egentliga Östersjön dit de anländer från och med oktober. Den stora bortflyttningen sker vid månadsskiftet april/maj. För de gamla fåglarna är det stora skillnader i dykdjup/näringssök mellan vinter och sommar. Under vintern är främst blåmussla (*Mytilus*), hjärtmusslor (*Cardium*), sandmussla (*Mya*), Östersjömussla (*Macoma*), men även skorv (*Saduria entomon*) gråsuggor (Isopoda) och märkräftor (Gammaridae) viktiga födokällor. Vintertid dyker alfågeln regelbundet ned till 35 m djup under födosöket, undantagsvis ända ner till 55 m.

¹⁷ Artfakta, Alfågel. <https://artfakta.se/naturvard/taxon/clangula-hyemalis-wintering--232124> [2022-04-07]

Status

Alfågel övervintrar i stor utsträckning i egentliga Östersjön, nämligen cirka 90 % av det europeiska och västsibiriska häckfågelbeståndet. Av dessa påträffas cirka 50 % i svenska vatten, främst runt Gotland. Det övervintrande beståndet i Östersjön uppgick till drygt 4,3 miljoner i början av 1990-talet, men till endast 1,5 miljoner 2007–2009. Enligt studier i Tyskland har det övervintrande beståndet fortsatt att minska sedan dess. Studier vid Gotland visar en genomsnittlig andel ungfåglar till 11 % av beståndet, vilket är betydligt under den nivå som krävs för en stabil population. Antalet reproduktiva individer överstiger gränsvärdet för rödlistning. En minskning av populationen pågår eller förväntas ske. Minskningen avser kvalitén på populationens habitat (oljeutsläpp i Östersjön men numera förmodligen i än högre grad av andra faktorer som till exempel minskad födotillgång och/eller händelser i häckningsområdet på ryska tundran) och antalet reproduktiva individer. Minskningstakten har uppgått till 65 (55–75) % under de senaste 21 åren.

Arten är 2020 bedömd som strakt hotat (EN) enligt den svenska rödlistan.

Allmän hotbild

Ett påtagligt hot mot det europeiska beståndet är de ständigt återkommande illegala oljeutsläppen till havs. Cirka 50 000 fartyg passerar årligen området vid Hoburgs bank och fartygstrafiken beräknas öka kraftigt under kommande år. Under vintrarna 1993/94 till 1996/97 avlivades sammanlagt cirka 55 000 oljeskadade alfåglar enbart på Gotland och den fulla effekten av oljeutsläppen var med säkerhet betydligt värre. Undersökningar från Nordsjön och Östersjön visar att de oljeskadade fåglar som uppehåller sig eller hittas döda längs stränderna bara utgör en mycket liten del av alla de fåglar som drabbats. I en studie från Gotland var mer än 10 % av fisknätsdödade alfåglar oljeskadade vissa år. Förutom de tiotusentals och tidvis hundratusentals alfåglar som oljeskadas årligen, drunknar dessutom tusentals alfåglar i fiskenät varje år i Östersjön. Emellertid är det osäkert om den kraftiga minskningen av alfågelstammen som konstaterats under senare tid kan skyllas på oljeskador eftersom oljeutsläppen av allt att döma inte ökat i omfattning sedan början av 1990-talet. Förmodligen är det helt andra faktorer än oljeutsläpp och bifångst som svarar för den omfattande populationsminskning vi nu upplever. En tänkbar orsak kan vara att kvaliteten på musslornas näringsinnehåll försämrats i Östersjön liksom att negativa händelser skett i häckningsområdena på den arktiska tundran.

A066 Svärta, *Melanitta fusca* (Fågeldirektivet artikel 4.2) ¹⁸

Förslag Strandstuviken (SE0220020) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>
Förslag Hävringe-Källskären (SE0220028) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	Reproduktion (häckning)
Förslag Risskären (nytt område)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>

Ekologiska krav

Svärta är en insjöhäckande dykand som koloniserat Östersjöns brackvattenmiljö men tillbringar vintern i grunda havsområden. Svärtan är monogam med ny parbildning varje häckningssäsong. Arten blir könsmogen vid två-tre års ålder. Svärtan kräver för sin trivsel klart vatten och föredrar områden med tillgång till vindskyddade vattenytor såsom flador och sund. Längs Östersjökusten häckar den vanligen på öar medan boet i norra Sverige och på Gotland i stor utsträckning ligger på fastland ofta en bit från stranden. Boet placeras väl skyddat i tät vegetation, längs kusten ofta i enbuskmattor, alsnår, under täta nedhängande grangrenar eller i hög örtvegetation. I ytterskärgården ligger bona ibland i måsfågelkolonier med silltruten som vanligaste granne. Arten häckar senare än övriga kustfåglar. Äggen läggs i slutet av maj till juni och ungvullarna dyker upp i juli månad, medan omlagda kullar ibland kläcks först i slutet av augusti. Ungkullarna splittras lätt vid störningar från båtfolk och dessutom är de känsliga för blåsig, kallt och regnigt väder. Ungmortaliteten är i de flesta områden mycket hög och det har framförts att Östersjöbeståndet inte är självbärande utan upprätthålls genom ett inflöde av svärter från andra håll. Födan utgörs av mollusker och kräftdjur. I sötvatten äter den många insekter och insektslarver. Arten övervintrar i södra Östersjön, i farvattnen runt de danska öarna, i Kattegatt och i Nordsjön.

Världsutbredningen är nästan cirkumpolär och omfattar främst tundran och de norra delarna av barrskogsregionen. I stora delar av häckningsområdet är svärtan en utpräglad insjöart. Häckning vid bräckt vatten förekommer dock i stor omfattning i Östersjöns skärgårdar, på Gotland och längs Finska viken och Bottniska viken. Arten häckar i Sverige dels längs ostkusten från nordöstra Skåne till Norrbotten (ca 90 % av beståndet), dels vid sjöar i Norrlands inland och fjälltrakter från norra Dalarna och norrut. Den är fåtalig i Skåne och i Blekinge, men allmän på Gotland, i vissa ytterskärgårdar i Sörmland och Uppland och längs delar av Hälsinglands och Västerbottens kust. Den svenska populationen uppgår till ca 10 000 par (8 000–12 000). Från att ha varit en mycket allmän fågel i ostkustens skärgårdar gick svärtan kraftigt tillbaka under 1950- och 1960-talet. Under de allra senaste decennierna har minskningen fortsatt i ostkustskärgårdarna. Kraftiga minskningar har konstaterats bland annat i Stockholms och Östergötlands skärgårdar (minskning med 70–90 %). Tillbakagången utefter södra Norrlandskusten tycks inte vara lika omfattande och från Norra Kvarken rapporteras ökande bestånd, men denna ökning kompenserar inte för minskningen i egentliga Östersjön.

¹⁸ Artfakta, Svärta. <https://artfakta.se/naturvard/taxon/melanitta-fusca-102109> [2022-05-09]

Totalt indikerar inventeringar längs ostkusten en beståndsminskning med 50–60 % de senaste 10–25 åren.

Status

Svärta häckar dels längs ostkusten från nordöstra Skåne till Norrbotten, dels vid sjöar i Norrlands inland och fjälltrakter från norra Dalarna och norrut. Populationens minskningstakt bedöms vara större än vid rödlistningen 2015 (nära hotad, NT), vilket medför att arten 2020 uppfyllde kriterierna för sårbar (VU). Svärta har minskat med 32 % under de senaste 21 åren (tre generationer). Antalet reproduktiva individer skattas till 14 200 (12 200–16 200). En minskning av populationen pågår eller förväntas ske. Minskningen avser kvalitén på artens habitat (svärtan kräver klart vatten för sitt näringssök och missgynnas således av eutrofieringen av Östersjön) och antalet reproduktiva individer (ökad mortalitet hos ungar på grund av båtturism, oljeutsläpp och möjlig påverkan av tiaminbrist). Minskningstakten har uppgått till 32 % (0–70 %) under de senaste 21 åren. Bedömningen baseras på ett för arten lämpligt abundansindex, minskad geografisk utbredning och/eller försämrad habitatkvalitet (eutrofiering av Östersjön) och negativ påverkan (predation från bland annat mink).

Allmän hotbild

Oljeutsläpp är ett allvarligt hot i första hand mot övervintrande svärtor. På grund av vanan att uppträda i stora flockar under icke häckningstid blir arten extra exponerad för denna hotfaktor. Kräver klart vatten varför minskat siktdjup kan innebära negativa konsekvenser. Ungkullarna har svårt att hitta ostörda och vindskyddade födosöksplatser i områden där tätheten på båtturister är hög. Storskalig anläggning av vindkraftparker kan få negativa effekter för artens ruggning och övervintring. Svärtans sena häckningsvanor gör den mer utsatt för minkens predation än änder som häckar tidigt. Artens tillbakagång i stora delar av skärgården under senare decennier kan åtminstone delvis förklaras av minkens invandring. Vid lokal decimering av mink har svärtabeståndet återhämtat sig.

A067 Knipa, *Bucephala clangula* (Fågeldirektivet artikel 4.2)

Förslag Strandstuviken (SE0220020) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	Koncentration (övervintring)
Förslag Hävringe-Källskären (SE0220028) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>
Förslag Risskären (nytt område)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>

Ekologiska krav

Knipan häckar vid sjöar i hela Sverige förutom i fjällen. Knipan häckar i trädhål eller i holkar, och äter snäckor, musslor, insektslarver och en del fröer. Knipan är mycket utbredd häckfågel i större delen av landet. Dock saknas den eller är mycket ovanlig längs kusterna i södra Sverige samt på Gotland och Öland. När hösten kommer och sjöarna börjar frysa till så flyttar knipan söderut så långt som det behövs för att finna öppet vatten, oftast inte längre ner än till Danmark.¹⁹

Knipan övervintrar längs Östersjöns kuster. Det totala övervintrande beståndet i Sverige skattades till cirka 90 000 år 2015 (Nilsson and Haas 2016).²⁰

Status

Knipa häckar vid sjöar och vattendrag över hela landet. Antalet reproduktiva individer överstiger gränsvärdet för rödlistning. Utbredningsområdets storlek (EOO) och förekomstarean (AOO) överskrider gränsvärdena för rödlistning. En minskning av populationen pågår eller förväntas ske. Minskningen avser antalet reproduktiva individer. Beroende på vilka av de skattade värdena som används varierar bedömningen från Livskraftig (LC) till Nära hotad (NT). Baserat på de troligaste värdena hamnar arten i kategorin Livskraftig (LC).²¹

¹⁹ <https://fageln.se/art/knipa.aspx> [2022-04-08]

²⁰ Nilsson, L. and Haas, F. 2016. Distribution and numbers of wintering waterbirds in Sweden in 2015 and changes during the last fifty years. *Ornis Svecica* 26: 3-54.
https://www.researchgate.net/publication/313798586_Distribution_and_numbers_of_wintering_waterbirds_in_Sweden_in_2015_and_changes_the_last_fifty_years

²¹ Artfakta, Knipa. <https://artfakta.se/naturvard/taxon/bucephala-clangula-102937> [2022-04-08]

Allmän hotbild²²

- Avverkning av grova eller gamla träd
- Borttagning av stående död ved
- Igenläggning av småvatten
- Miljögifter

---

²² Samma fotnot som nr 21.

A068 Salskrake, *Mergellus albellus* (Fågeldirektivet bilaga 1) ²³

Förslag Strandstuviken (SE0220020) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	Koncentration (Övervintring)
Förslag Hävringe-Källskären (SE0220028) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>
Förslag Risskären (nytt område)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>

Ekologiska krav

Salskraken häckar första gången som tvååring, vanligen vid älvsel och avor samt i sjö- och tjärnrika områden. De vistas oftast i skogsomgärdade tjärnar eller vid risiga sjö- och älvstränder med skyddande skog. Myrflarkar utnyttjas ofta under ungarnas uppväxttid. Boet placeras i gamla spillkråkehål, i holkar eller någon gång i ihåliga stubbar och kan ligga långt från vatten. I det centrala utbredningsområdet (sibiriska taigan) är häckning i håligheter i älvbrinkar vanligt. Salskraken lägger 5–13 ägg (8–10 vanligast) från medio maj till början av juni. Ruvningstiden är 27–29 (30) dygn. Kläckningen är synkron. Ungar har konstaterats ”hoppa ut” mindre än femton timmar efter kläckningen.

Honornas näringssök under ruvningsperioden sker vanligtvis långt ifrån boet och i samband med detta kan man se honor flygande snabbt och på hög höjd på väg till eller ifrån boplatsen. Honorna tycks vara hemortstroga och utnyttjar samma bohål under många år, troligen livslångt. Arten är som regel mycket diskret på häckplatsen och ruvande honor uppträder mycket olika, alltifrån att trycka hårt och inte lämna boet till att i god tid lämna bohålet och snabbt avlägsna sig. Om störningar sker tidigt under ruvningsperioden så kan äggkullen överges. Salskrakehonan har en extrem förmåga att ”gömma” ungduggen vid störning. Ungar har setts ligga ”i skydd” flera timmar efter det honan varnat med ett mycket speciellt läte. Vid upprepade störningar förekommer det att kullen flyttas till andra vatten och några dygn gamla ungar har setts flytta 700 meter till en tryggare uppehållsplats. Födan består huvudsakligen av mollusker och vatteninsekter samt till liten del av småfisk.

Salskraken är förknippad med taigan och anses av en del forskare vara en av de ursprungliga så kallade taigaarterna. I Sverige reproducerar sig arten i Norrbottens läns inland och sällsynt men regelbundet i Norrbottens kustland (15–20 par), i Lycksele lappmark samt i nordvästra Västerbotten (15–20 par). Tillfällig häckning har skett i Västerbottens kustland och i Södermanland. Inom hela utbredningsområdet förekommer salskraken sporadiskt och fåtaligt med undantag för några få lokaler. Arten är på grund av sitt diskreta levnadssätt under häckningsperioden mycket svårinventerad. Det är därför vanskligt att säkert bedöma antalet häckande par.

I Sverige övervintrar salskraken numera med åtskilliga tusen individer, dock varierar antalet beroende på isläget. Större koncentrationer noteras längs kusterna i östra Skåne, Blekinge,

²³ Artfakta, Salskrake. <https://artfakta.se/naturvard/taxon/mergellus-albellus-100079> [2022-04-08]

Gotland, östra Småland och Öland men övervintring sker även längs Västkusten och övriga kuster upp till Uppland, under milda vintrar även längre norrut.

Status

Salskrake bedöms idag som livskraftig enligt den svenska rödlistan. Den förekommer i Norrbottens läns inland och sällsynt men regelbundet i Norrbottens kustland, i Lycksele och Åsele lappmarker samt i nordvästra Västerbotten. Antalet reproduktiva individer skattas till 2200 (1600–2800). Det föreligger indikation på eller misstanke om populationsminskning.

Allmän hotbild

Övervintrande salskrakar uppehåller sig ofta i hamnar och liknande områden, vilket medför risk för giftexposition och oljeskador. Föroreningar och miljögifter i floder och sjöar kan dessutom slå hårt på grund av att salskraken under icke häckningstid lever utpräglat socialt. Några häckplatser är belägna i områden med stark förorening från gruvindustri med höga halter av bland annat kadmium, bly och kvicksilver som följd. I artens centrala utbredningsområde i Sibirien är oljeexploateringen med dess föroreningar samt allmänna miljöförstörelse ett mycket allvarligt hot. Jägarnas bristande artkunskap medför att många unga salskrakar skjuts under hösten då de sällskapar med vigg och knipa. Ganska ofta fastnar salskrakar i fisknät och drunknar, speciellt på våren innan sjöarna är helt isfria. Det ökande friluftslivet, speciellt kanot och fritidsfiske kan vara ett störningsmoment under perioden då ungarna är små. Skogsbruket har utarmat tillgången på naturliga bohål och nytillskottet är mycket begränsat. Mink, mård, mer ovanligt även hermelin, dödar ruvande honor och minken kan snabbt utplåna en ej flygg ungvull. I vissa sjösystem och i älvar är gädda en mycket svår predator på salskrakeungar. Gädda har konstaterats utplåna kullar på upp till åtta ungar inom loppet av några få dagar.

A075 Havsörn, *Haliaeetus albicilla* (Fågeldirektivet bilaga 1)

Förslag Strandstuviken (SE0220020) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	Permanent (häckning, födosökning, övervintring)
Förslag Hävringe-Källskären (SE0220028) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	Permanent (födosökning, övervintring)
Förslag Risskären (nytt område)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>

Ekologiska krav ²⁴

Havsörnen är till stor del knuten till vatten för sitt näringssök (havsmiljö, större insjöar, älvar och vattenmagasin). Under häckningssäsongen är fisk den dominerande födan, men havsörnen tar även fågel och medelstora däggdjur. Under övriga delar av året dominerar fågel och fisk, där andelen kadaver är förhållandevis stor. Arten jagar över arealer i storleksordningen 50–200 km².

Havsörnen bygger stora, omfångsrika och tunga bon och kräver därför kraftiga träd (i första hand tall) för boets placering. Botrådets medelålder längs ostkusten är minst 160 år och i Lappland 350 år. Havsörnen är mycket störningskänslig vid boplatsen.

De könsmogna, etablerade örnarna är i huvudsak stannfåglar. Ungfågglarna rör sig över betydande områden under de första levnadsåren, men förhållandevis få lämnar landet. När örnarna blir könsmogna och etablerar sig vid 4–5 års ålder sker detta i allmänhet i närheten av uppfödningplatsen.

Status

Havsörnen häckar längs Östersjökusten men även vid större sjöar och i fjälltrakterna. Havsörnen var nästan utrotad i Sverige på grund av miljögifter på 1970-talet. Under de senaste 30 åren har beståndet ökat mycket kraftigt, och häckande havsörn finns nu runt hela Östersjön. Havsörn finns närvarande längs kusten under hela året.

Havsörn bedömdes 2020 som nära hotat enligt den svenska rödlistan. Arten häckar längs Östersjökusten samt vid sötvatten i Syd- och Mellansverige. Den finns även i anslutning till vatten i Pite, Lule och Torne lappmark. Havsörnen är beroende av grova träd för placering av sina stora risbon och detta kan bli en begränsande faktor kommande 30 år (tre generationer). Arten påverkas negativt även av exploatering, ett ökat friluftsliv, blyförgiftning, nya miljögifter, kollisioner med tåg och ledningar samt en alltmer omfattande

²⁴ Naturvårdsverket. 2011. Vägledning för svenska arter och naturtyper inom Natura 2000.
<https://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledningar/Skyddad-natur/Natura-2000/>

vindkraftsetablering. Antalet reproduktiva individer skattas till 1800 (1600 - 2000). Populationen är ökande.²⁵

Allmän hotbild²⁶

- Även om miljögiftssituationen är klart bättre än tidigare, till exempel en minskad förekomst av klorerade kolväten, så finns ”nya” miljögifter som åter kan förvärra situationen. Man vet exempelvis ännu inte hur och om bromerade flamskyddsmedlen påverkar organismerna i havsmiljön.
- Exploatering av häckningsområden genom skogsbruk, fritidsbebyggelse, vindkraftverk etc.
- Ökad tillgänglighet och störningar vid bona (nya skogsbilvägar och andra vägar, fler fritidsbåtar, snöskotrar, ökat friluftsliv, det fria fisket i fjällen etc.).
- Illegal förföljelse som fortfarande förekommer.
- Ett högst tänkbart framtida hot är bristen på lämpliga boträd. Mot bakgrund av de lägsta uppmätta åldrarna hos de idag fungerande boträden utgör den sjunkande omloppstiden vid slutavverkningar i Sverige ett hot. Det kommer inte att räcka med att spara överståndare vid slutavverkningar av kanske högst 70-åriga bestånd i framtiden.
- Den minskade eller upphörande vintermatningen kan möjligen medföra bekymmer inom några år.

---

²⁵ Artfakta, Havsörn. <https://artfakta.se/naturvard/taxon/haliaeetus-albicilla-100067> [2022-04-08]

²⁶ Naturvårdsverket. 2011. Vägledning för svenska arter och naturtyper inom Natura 2000. <https://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledningar/Skyddad-natur/Natura-2000/>

A127 Trana, *Grus grus* (Fågeldirektivet bilaga 1)

Förslag Strandstuviken (SE0220020) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	reproducerande (häckning)
Förslag Hävringe-Källskären (SE0220028) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>
Förslag Risskären (nytt område)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>

Ekologiska krav ²⁷

Tranan häckar på sankta sjö- eller havsstränder, på våta myrmarker, på vattensjuka hyggen omgärdade av sumpskog, vid större slättsjöar, i öppna kärr, i sänkta sjöar och andra större eller mindre våtmarker. Ett gemensamt krav, oavsett val av habitat, är att tranorna har möjlighet att bygga boet oåtkomligt för marklevande rovdjur, dvs. alltid omgärdat av vatten. Under ruvningstiden är arten störningskänslig. Vid störning lämnar de flesta paren boet på relativt långa avstånd. Efter kläckningen lämnar tranfamiljen snabbt själva boplatsen och födosöker på myrar, i skogsmark eller på jordbruksmark.

Under häckningstid lever tranorna av rötter, skott och andra vegetabilier samt insekter, blötdjur, grodor, småfisk m.m. Under häckningen rör sig paret normalt inom ett område i storleksordningen 1 km².

Tranan blir köns mogen vid 3–6 års ålder. Innan köns mognaden för ungranorna en kringflackande tillvaro och samlas ofta i stora flockar. Under höstflyttningen är ungarna beroende av föräldrarnas vägledning.

Tranan övervintrar i Sydvästeuropa, främst i Spanien (i korkeksmarker), men även i Portugal och Frankrike samt i Nordafrika.

Status

Trana bedömdes 2020 som livskraftig (LC) enligt den svenska rödlistan. Arten häckar på myrar samt vid sjöar och vattendrag med sankta stränder i större delen av landet. Antalet reproduktiva individer överstiger gränsvärdet för rödlistning. Populationen är ökande. Mycket kraftig ökning de senaste 30 åren (150–250 %). ²⁸

²⁷ Naturvårdsverket. 2011. Vägledning för svenska arter och naturtyper inom Natura 2000. <https://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledningar/Skyddad-natur/Natura-2000/>

²⁸ Artfakta, Trana. <https://artfakta.se/naturvard/taxon/grus-grus-100065> [2022-04-08]

Allmän hotbild ²⁹

- Pesticidanvändning
- Miljögifter
- Människlig störning av art
- Dikning och dikesrensning
- Vattenreglering

---

²⁹ Artfakta, Trana. <https://artfakta.se/naturvard/taxon/grus-grus-100065> [2022-04-08]

A140 Ljungpipare, *Pluvialis apricaria* (Fågeldirektivet bilaga 1)

Förslag Strandstuviken (SE0220020) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	Koncentration (rastning)
Förslag Hävringe-Källskären (SE0220028) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>
Förslag Risskären (nytt område)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>

Ekologiska krav ³⁰

Ljungpiparen häckar huvudsakligen i fyra olika miljöer. I norra Sverige är det en karaktärsart på fjällhedar och lokalt även på större, trädlösa myrar. I södra Sverige finns ett tynande bestånd på trädlösa högmossar, samt ett tämligen starkt bestånd på Ölands alvar. Gemensamt för de olika populationerna är kraven på stora öppna områden, med låg och gärna något gles växtlighet.

Arten kräver stora sammanhängande öppna områden, ljungpiparen är ytterligt sällsynt när den sammanhängande arealen öppen mark understiger 15 ha. Överstiger den öppna arealen 30 ha uppträder arten tämligen regelbundet, men det är först när den sammanhängande arealen öppen mark är större än 90 ha som arten finns på alla mossar.

De häckande fåglarna utnyttjar gärna närliggande åkrar under födosöket. Arten hävdar revir och rör sig då huvudsakligen inom ett område i storleksordningen 15–30 ha.

Ljungpiparen övervintrar huvudsakligen i västra och sydvästra Europa. I övervintringsområdet uppehåller sig ljungpiparen på öppna jordbruksområden.

Status

Ljungpipare bedömdes 2020 som livskraftig (LC) enligt den svenska rödlistan. Arten häckar på hedmark i fjälltrakterna. Den häckar även på större myrar från Småland till Torne lappmark - norra Norrbotten. På Öland och Gotland förekommer den på alvarmark. Det finns inga tecken på betydande populationsförändring. ³¹

³⁰ Naturvårdsverket. 2011. Vägledning för svenska arter och naturtyper inom Natura 2000.

<https://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledningar/Skyddad-natur/Natura-2000/>

³¹ Artfakta Ljungpipare. <https://artfakta.se/naturvard/taxon/Pluvialis%20apricaria-100112> [2022-04-08]

Allmän hotbild ³²

- I södra Sverige är den kraftigt fortlöpande igenväxningen av öppna marker det stora hotet. Orsakerna till tillbakagången är flera, främst tidigare dikning och torrläggning av myrmark, ökad förekomst av träd och högväxta ris på högmossar till följd av atmosfäriskt nedfall av stora mängder kväve, minskad hävd av alvar och ljunghedar samt fragmentering av öppna marker genom igenväxning.
- Den minskade odlingen i södra Sveriges skogsbygder kan eventuellt försvåra situationen för det sydliga beståndet, då den leder till sämre födosöksförhållanden under den krävande ägglägningsperioden.
- Det nordliga beståndet är betydligt starkare. Hoten är mindre och utgörs främst av lokala planer på storskalig torvbrytning.
- Arten jagas på övervintringsområdena i Västeuropa, men effekterna är okända.

---

³² Naturvårdsverket. 2011. Vägledning för svenska arter och naturtyper inom Natura 2000.
<https://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledningar/Skyddad-natur/Natura-2000/>

A148 Skärnsnäppa, *Calidris maritima* (Fågeldirektivet artikel 4.2)

Förslag Strandstuviken (SE0220020) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>
Förslag Hävringe-Källskären (SE0220028) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	Koncentration (rastning)/ Övervintring
Förslag Risskären (nytt område)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>

Ekologiska krav ³³

Skärnsnäppan hittas på högt belägna fjällhedar och platåer i norra Sverige, där den häckar. Den häckar på fjällslätter med stenig, sparsamt vegetationsklädd mark. Många gånger i närheten av smärre fjällsjöar i lavregionen på 900 till 1 400 m över havet. Den bygger sitt bo på marken i en liten grop fodrad med strån och torra löv.

Flyttningen börjar redan i juli, oftast då honor som har ruvat klart sina ägg och fåglar som ej kommit till häckning. Födan utgörs av vegetabilier, insekter, fiskyngel samt små kräft- och blötdjur. Flertalet flyttar betydligt senare, i september till oktober. Skärnsnäppan övervintrar vid Norges kust, vid vår västkust och i mindre antal vid klippiga ställen i Östersjön. Många övervintrar vid kusterna av Nordsjön. Flockarna är väl kamouflerade mot stenar och är därför lätta att förbise. Dessa vinterfåglar ses mest i oktober – november och april – maj. Den syns då ofta på översköljda tångbevuxna skär där den sitter utan problem när bränningarna slår över fågeln.

Status³⁴

Skärnsnäppa häckar på högt belägna platåer i fjällens lavzon från norra Härjedalen till Torne lappmark. Antalet reproduktiva individer skattas till 3600 (1460–5800). Det finns inga tecken på betydande populationsförändring. Dataunderlaget är mycket dåligt varför någon trend inte kan bedömas.

Skärnsnäppan bedömdes som livskraftig (LC) enligt den svenska rödlistan 2020.

Allmän hotbild

Arten har i dagsläget ingen direkt hotbild förutom sådan som påverkar artens ekologiska krav. Försvinnande livsmiljöer från klimatförändringar kan anses som ett pågående hot. ³⁵

³³ <https://www.fageln.se/art/skaersnaeppa.aspx> [2022-04-08]

³⁴ Artfakta, Skärnsnäppa. <https://artfakta.se/naturvard/taxon/calidris-maritima-102113> [2022-04-08]

³⁵ Birdlife Sverige. 2022. Program för fågelskydd och naturvård. <https://cdn.birdlife.se/wp-content/uploads/2022/02/Program-for-fagelskydd-220212-1.pdf>

A151 Brushane, *Philomachus pugnax* (Fågeldirektivet bilaga 1) ³⁶

Förslag Strandstuviken (SE0220020) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	Koncentration (rastning)
Förslag Hävringe-Källskären (SE0220028) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>
Förslag Risskären (nytt område)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>

Ekologiska krav

Brushanen häckar i söder huvudsakligen på öppna, fuktiga gräs- eller starrängar, i norr i motsvarande miljö i myrområden och längs sjöstränder i lågalpin miljö. Arten är lekande, dvs. hanarna samlas på traditionella spelplatser och tar ingen del i bobyggande, ruvning eller ungomvårdnad. Brushanen förekommer aggregerad även inom sitt huvudsakliga utbredningsområde; normalt finner man ett antal spelplatser med något hundratal meter emellan i ett område med lämpligt häckningshabitat, men det kan sedan vara flera mil till nästa samling av lekar. De flesta honorna väljer att häcka relativt nära spelplatserna och arten kräver jämfört med många andra vadare förhållandevis stora områden av lämpligt habitat för att reproducera. Såväl hanar som honor uppvisar hög ortstrohet när de väl etablerat sig i ett område. Restaurering av våtmarker har dock i flera fall resulterat i snabb kolonisering av häckande brushanar, vilket antyder att ungfågelspridningen är signifikant. Detta stöds även av att det är liten eller ingen genetisk differentiering mellan södra och norra Sverige.

Vuxna individer söker föda både i mjukt substrat längs stränder och på vegetationen i öppna gräsmarker. Födan är under häckningstiden animalisk, men brushanen äter under resten av året även växtmaterial, huvudsakligen frön. Ungarna tar insekter och spindlar som sitter på vegetationen. Boet läggs i medelhög gräs- eller starrvegetation, på strandängar företrädesvis i tuvor av älvväxing, *Sesleria caerulea*.

Boet är oftast mycket svårt att se men man kan ibland se att honorna rafsar samman en lös boll av torkat gräs som ytterligare skyddar från insyn ovanifrån. Honan stannar med ungarna i samma typ av vegetation där honan lade boet. Vanligaste predatorer av ägg är kråka, korp och räv. På södra Sveriges strandängar tar trutar en stor andel av ungarna.

Arten är svårinventerad i och med att det inte finns några parband och det är svårt att hitta bon. Tidigare ostörda honor kan trycka relativt hårt på boet och spela skadade, men kan också gå upp på så stort avstånd att det är omöjligt att avgöra om de lämnat ett bo eller en födosöksplats. Häckande honor cirklar dock normalt runt en vandrare och att räkna cirklande honor är den mest tidseffektiva metoden att inventera häckande brushanar.

Rastspel i områden där brushanar inte häckar är vanliga och kan finnas kvar i flera veckor då nya individer tar vid när andra flyttar vidare. Rastande hanar och honor på flyttning norrut

³⁶ Artfakta, Brushane. <https://artfakta.se/naturvard/taxon/calidris-pugnax-100103> [2022-04-08]

besöker också regelbundet spel i områden där sydliga brushanar häckar. Flertalet svenska brushanar övervintrar i Västafrika. Återkommer i början av april-mitten på maj till häckningsområdena i södra Sverige och i mitten-slutet av maj i Lappland.

Status

Brushanen bedömdes 2020 som sårbar (VU) enligt den svenska rödlistan. Brushane häckar på starrmyrar och längs sjöstränder i barrskogs- och fjällregionerna från norra Dalarna och norrut. Häckar dessutom, numera mycket sällsynt, på öppna fuktiga gräs- och starrängar i nordöstra Skåne, på Öland och Gotland och möjligen fortfarande med något par i nordöstra Skåne. En minskning av populationen pågår eller förväntas ske. Minskningen avser utbredningsområde, förekomstarea, kvalitén på artens habitat (södra Sverige) och antalet reproduktiva individer (en bidragande orsak till minskningen kan vara händelser under flyttningen och/eller i övervintringsområdena). Minskningstakten har uppgått till 32 (15–50) % under de senaste 15 åren. Bedömningen baseras på direkt observation (inventeringar, flyttfågelräkningar), ett för arten lämpligt abundansindex (standarddrutter) och minskad geografisk utbredning och/eller försämrade habitatkvalitet.

Allmän hotbild

Brushanen behöver stora områden, öppna och delvis fuktiga marker, med medelhög gräs- och starrvegetation för sin häckning. Såväl minskad som alltför omfattande hävd missgynnar arten kraftigt, i synnerhet som vuxna individer är extremt ortstrogna även inom häckningsområden. Brushanen påbörjar sin häckning sent jämfört med andra vadare och tidig slätter eller betespåsläpp kan därför påverka arten negativt. En ökad förekomst av predatorer på de sydsvenska strandängarna men kanske även i fjällens lågalpina region, har förmodligen bidragit till brushanens sentida minskning. Artens generella minskning i norra Skandinavien och västra Ryssland har dock med stor sannolikhet sina huvudsakliga orsaker i händelser utanför häckningsområdena, till exempel dränering och ödeläggelse av viktiga våtmarksområden längs flyttningslederna och i övervintringsområdena samt ett hårt jakttryck både i Afrika och på sina håll i Europa. En nyligen genomförd studie visar att samtidigt som den europeiska populationen minskar så har brushanen ökat i antal i det västsibiriska utbredningsområdet under de senaste 20 åren.

A154 Dubbelbeckasin, *Gallinago media* (Fågeldirektivet bilaga 1) ³⁷

Förslag Strandstuviken (SE0220020) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	Koncentration (rastning)
Förslag Hävringe-Källskären (SE0220028) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>
Förslag Risskären (nytt område)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>

Ekologiska krav

Den skandinaviska populationen häckar idag huvudsakligen inom fjällens lågalpina zoner där den är begränsad till kalkrika jordar. Denna begränsning förklaras sannolikt av artens beroende av dagmask vars förekomst/täthet är betydligt högre på kalkjordar jämfört med kalkfattiga marker.

Dubbelbeckasinen är arenaspelande, det vill säga hanarna samlas under häckningstiden till ett socialt spelande på platser som utnyttjas år efter år. Hanarna håller där revir. Lekplatserna finns på blöta och genomsilade myrområden, ibland med torrare tuvor och alltid mer eller mindre bevuxna med dvärgbjörk, viden och ibland låg fjällbjörk. Lekplatsbiotopen är ganska speciell och endast mindre delar av ett större myrområde kan uppfylla kraven som lämplig lekplatslokal. Arten är trots detta troligen inte begränsad på grund av brist på lämpliga lekplatser, ett "oändligt" antal presumtiva lekplatsbiotoper finns utspridda i fjällens lågalpina zoner. Däremot kan artens sociala system medföra begränsningar var en arena upprättas. Mer data behövs dock för att kunna besvara denna fråga. Honorna uppsöker arenan (lekplatsen) under hela häckningssäsongen, maj till slutet av juni (södra fjällen), för parning. En tydlig topp i honornas besöksfrekvens är märkbar vid månadskiftet maj – juni. Parbildning förekommer inte och honor kan bevisligen besöka flera närliggande lekplatser för parning. Äggläggning sker normalt i mitten av juni. Med hjälp av sändarförsedda honor har man i Jämtland lokaliserat fyra ruvande fåglar. Samtliga dessa påträffades i gles fjällbjörkskog, det vill säga i relativt torra biotoper. Avståndet från lekplatserna varierade från några hundra meter upp till cirka fyra kilometer. Födan består huvudsakligen av terrestra insekter, maskar och mollusker (90 % lumbricider i fekalieprov).

Dubbelbeckasinen är nattflyttare som anländer i slutet av april och början av maj och lämnar landet i augusti – september (juli – oktober). Under vårflyttningen registreras sjungande dubbelbeckasiner numera i allt högre utsträckning i lämpliga biotoper vid i första hand slättsjöar i södra och mellersta Sverige och under åren 2000–2009 rapporterades i genomsnitt drygt 80 spelande fåglar per år. Att allt fler spelplatser lokaliserats under vårflyttningen de senaste 20 åren beror förmodligen på en ökad ornitologisk aktivitet och avspeglar således troligen inte en reell beståndsökning. Arten flyttar under hösten till Afrika. Med hjälp av så kallade ljuslogger har man konstaterat att tre beckasiner från Härjedalen flyttade non-stop till övervintringsområdena i Kongo, centrala Afrika. Flygsträckorna som uppmättes varierade

³⁷ Artfakta, Dubbelbeckasin. <https://artfakta.se/naturvard/taxon/Gallinago%20media-100061> [2022-04-08]

mellan 430 till 680 mil och flygtiderna mellan 48 och 84 timmar. I Etiopiens högländer förekommer det under perioden augusti till mitten av oktober stora koncentrationer av dubbelbeckasin från okända häckningsområden.

Status

Dubbelbeckasinen bedömdes 2020 som nära hotad (NT) enligt den svenska rödlistan. Arten häckar sällsynt i fjällen, på eller i anslutning till sluttande kärr på gränsen mellan björkskogen och videzonen, från Härjedalen till Torne lappmark. Arten var under 1800-talet en allmän häckfågel i stora delar av Götaland och Svealand men försvann därifrån i början av 1900-talet på grund av starkt minskande eller försvunna häckningsbiotoper och i slutfasen troligen även påverkat av ohämmad jakt. Antalet reproduktiva individer skattas till 3600 (2600–4600). En minskning av populationen pågår eller förväntas ske. Minskningen avser kvalitén på artens habitat. Fortgående minskning förekommer i kombination med att antalet reproduktiva individer är lågt vilket gör att arten rödlistas som nära hotad.

Allmän hotbild

Arten utgjorde på 1800-talet ett omtyckt och eftertraktat jaktbyte och är till skillnad från enkelbeckasinen mycket lätt att skjuta i det raka, tunga uppflöget. I slutfasen av artens förekomst i södra Sverige är det möjligt att den snabba tillbakagången till en del kan skyllas på den intensiva jakten, men biotopförändringar inom häckningsområdena torde ha varit helt avgörande på lång sikt. Sannolikt var försvinnandet av de översilade slåtter- och betesmarkerna genom dikning, uppodling etc. av störst betydelse för dubbelbeckasins tillbakagång i Syd- och Mellansverige. Den resterande fjällpopulationen har inte påverkats i så hög grad. Några idag kända och frekventerade lekplatser är emellertid belägna på områden där man tidigare bedrev myrslätter och där kan man förvänta sig en långsam förändring av biotopen mot starkare förbuskning. En fortsatt global uppvärmning, med träd- och buskvegetation som vandrar uppför fjällens sluttningar, kommer dessutom att på sikt medföra allvarliga konsekvenser för hela den skandinaviska populationen eftersom majoriteten av spelplatserna är belägna på backkärr strax ovanför trädgränsen. Lekplatsen och dess närmaste omgivning (1–4 km) är således av stor betydelse att skydda från exploatering eller annan störning om arten skall kunna fortplanta sig framgångsrikt inom ett område. Av ryska och svenska uppgifter framgår att det i en tät stam ofta förekommer ett flertal lekplatser inom ett begränsat område med ett utbyte av fåglar mellan dessa platser. Några platser är större och utnyttjas år från år, andra är mer temporära. Sannolikt förekommer detta skifte mellan arenor numera i mindre omfattning i Sverige än förr och varje lekplats som spolieras kan betyda att risken finns att arten försvinner från ett större område. På kvällen när hanarna samlas är de mycket vaksamma och störningar kan då vara av skada. När de på natten är som mest aktiva i spelet är de oskygga, men besök på platsen under parningstiden kan möjligen vara störande då honorna är betydligt vaksammare.

A157 Myrspov, *Limosa lapponica* (Fågeldirektivet bilaga 1) ³⁸

Förslag Strandstuviken (SE0220020) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	Koncentration (rastning)
Förslag Hävringe-Källskären (SE0220028) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	Koncentration (rastning)
Förslag Risskäret (nytt område)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>

Ekologiska krav

Myrspoven häckar först vid två års ålder, och då vanligen på myrar och blötare hedar i fjällområden och tundramarker. Vanliga grannar brukar vara både småspov och fjällabb. På lämpliga häckningsplatser förekommer ofta flera par tillsammans och dessa bildar då antydning till kolonihäckning. Myrspoven försvarar emellertid ett rätt stort revir så det kan ofta vara flera hundra meter mellan bona. Boet läggs vanligen på en torrare plats eller upphöjning, där boet formas direkt på marken med bara lite vegetationsrester till bokant. Äggen, vanligen 3–4, läggs i slutet av maj till början av juni och kläcks efter en ruvningstid på 22–24 dagar. Båda föräldrarna ruvar och deltar i uppfödningen av ungarna som blir flygga efter 28–35 dagar.

I juli börjar de första fåglarna sin flyttning, men kulmen av flyttande fåglar längs våra kuster (huvudsakligen fåglar från Ryssland) sker i skiftet augusti/september. Vintern tillbringar vår skandinaviska population vid Västeuropas kuster där myrspovarna kan bilda stora flockar på tusentals individer. En viss andel av ungfåglarna stannar första året i vinterkvarteren och flyttar norrut igen först under andra levnadsåret. Födan utgörs av evertebrater som maskar, mollusker, kräftdjur och insekter.

Status

Myrspoven bedömdes 2020 som sårbar (VU) enligt den svenska rödlistan. Arten häckar sällsynt och lokalt på sankar, risbevuxna lågfjällshedar i videzonen, främst i Torne lappmark men även i Lule och möjligen tillfälligt i Lycksele lappmark och Härjedalen. Antalet reproduktiva individer skattas till 800 (600–1000). Populationen är ökande.

Allmän hotbild

Det finska beståndet har tidigare påverkats kraftigt av äggsamling, vilket även idag skulle kunna utgöra ett hot också mot den svenska populationen. Än så länge finns det dock ingen kännedom om något sådant i Sverige. På sikt kan myrspoven vara hotad i sina vinterkvarter där fåglarna koncentreras till vissa områden. Påverkan kan där ske från exempelvis föroreningar, exploatering (till exempel hotellbyggen) eller genom direkta störningar (ökat friluftsliv).

³⁸ Artfakta, Myrspov. <https://artfakta.se/naturvard/taxon/limosa-lapponica-100075> [2022-04-08]

A166 Grönbenan, *Tringa glareola* (Fågeldirektivet bilaga 1)

Förslag Strandstuviken (SE0220020) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	Koncentration (rastning)
Förslag Hävringe-Källskären (SE0220028) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>
Förslag Risskären (nytt område)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>

Ekologiska krav ³⁹

Grönbenans lämpliga häckningsmiljöer utgörs av sankade stränder längs sjöar och vattendrag samt på fuktiga/våta gräs- eller starrbevuxna myrar. Arten kräver tillgång på öppet vatten och dyiga stränder. Den är särskilt vanlig i områden med flarkmyrar. De högsta tätheterna hittar man i stora sammanhängande våtmarkspartier, men arten häckar regelbundet även vid mindre skogsomgärdade myrar. Födan består av insekter och kräftdjur.⁴⁰ Grönbenan hävdar revir och rör sig då inom ett område i storleksordningen 1–5 km².

Under flyttningen påträffas grönbenan både längs kusten samt vid olika inlandsvåtmarker av öppen karaktär. Arten övervintrar främst i tropiska Afrika, men delvis även i södra Afrika.

Status

Grönbenan bedömdes 2020 som livskraftig (LC) enligt den svenska rödlistan. Arten häckar på myrar, sankade sjö- och älvstränder, från norra Skåne norrut till finska gränsen. Det finns inga tecken på betydande populationsförändring.⁴¹

Allmän hotbild ⁴²

- Det sydsvenska beståndet hotas av en utebliven hävd på sankade stränder. Även i Norrland kan beståndet ha missgynnats av minskande hävd av ranningar och silängar.
- Dikning av myrmark, framför allt tidigare och i södra Sverige, har bidragit till en ökad andel träd- och skogsbevuxen myr och därmed försämrade förhållanden för grönbenan.
- Det norrländska beståndet kan lokalt komma att hotas av storskalig torvbrytning.

³⁹ Naturvårdsverket. 2011. Vägledning för svenska arter och naturtyper inom Natura 2000.

<https://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledningar/Skyddad-natur/Natura-2000/>

⁴⁰ Artfakta, Grönbenan. <https://artfakta.se/naturvard/taxon/tringa-glareola-102616> [2022-04-08]

⁴¹ Samma som fotnot nr 40.

⁴² Samma som fotnot nr 39.

A170 Smalnäbbad simsnäppa, *Phalaropus lobatus* (Fågeldirektivet bilaga 1)

Förslag Strandstuviken (SE0220020) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	Koncentration (rastning)
Förslag Hävringe-Källskären (SE0220028) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>
Förslag Risskäret (nytt område)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>

Ekologiska krav

Smalnäbbad simsnäppa häckar vid sjöar i fjällen samt till del i skärgårdsmiljö i Västerbotten och Norrbotten. Arten behöver tillgång på lämplig föda i form av mygglarver, små vattenlevande insekter och stora planktiska kräftdjur. Lämpliga häckningsplatser är fisktomma fjällsjöar, myrgölar eller större flarkmyrar. Arten håller främst till i områden med vattenomflutna starttovor eller där starren bildar en gles bård ut mot öppet vatten. Det bestånd som finns i Bottniska viken och Skärgårdshavet häckar främst på små öar med rik förekomst av små vattensamlingar samt i grunda vikar. Under häckningen rör sig paret inom ett begränsat område runt boplatsen.⁴³

Under flyttningen visar sig denna art relativt sällan i landets södra och mellersta delar. Relativt ofta syns den dock på Öland. Höststräcket pågår från juli till slutet av september. Honorna flyttar först. Vintern tillbringas den långt ute till havs i Indiska Oceanen, till stor del ute till havs, och i Atlanten utanför Nordafrikas kust. Arten övervintrar i Indiska oceanen.⁴⁴

Status

Smalnäbbad simsnäppa bedömdes 2020 som livskraftig (LC) enligt den svenska rödlistan. Arten häckar främst vid små vatten i fjällens björk- och videzoner, men även upp i fjällens lavzon och på myrar med små tjärnar i skogslandet. Den förekommer från norra Dalarna till Torne lappmark samt i nordvästra Västerbotten, i kustlandet och skärgården i Norrbotten samt i Tornedalen. Det finns inga tecken på betydande populationsförändring.⁴⁵

⁴³ Naturvårdsverket. 2011. Vägledning för svenska arter och naturtyper inom Natura 2000.

<https://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledningar/Skyddad-natur/Natura-2000/>

⁴⁴ <https://www.fageln.se/art/smalnaebbad-simsnaeppa.aspx> [2022-04-08]

⁴⁵ Artfakta, smalnäbbad simsnäppa. <https://artfakta.se/naturvard/taxon/Phalaropus%20lobatus-102617> [2022-04-08]

Allmän hotbild ⁴⁶

- Fortsatt spridning och utplantering av fisk i fjällområdena kan leda till att viktiga häckningsmiljöer förstörs, inte bara för smalnäbbad simsnäppa utan även för andra arter som tär beroende av fiskfria vatten.
- Dikning i anslutning till myrar riskerar att påverka arten negativt.

---

⁴⁶ Samma som fotnot nr 43.

A173 Labb, *Stercorarius parasiticus* (Fågeldirektivet artikel 4.2) ⁴⁷

Förslag Strandstuviken (SE0220020) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>
Förslag Hävringe-Källskären (SE0220028) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	Reproducerande (häckande)
Förslag Risskären (nytt område)	Reproducerande (häckande)

Ekologiska krav

Kustlabb häckar vid kusten från norra Småland till Norrbotten samt i Bohuslän. Sveriges bestånd bedömdes 2012 till ca 560 par. De största och tätaste bestånden finns i Stockholms skärgård med hälften av hela landets kustlabbar.

Kustlabben häckar talrikast i de yttre skärgårdarna långt ute i havet (till exempel i Skärgårdshavet, nordost om Stockholm). Boet läggs på öppen hällmark på smärre holmar, skär, kobbar och öar med sparsam vegetation, sällan på fastlandet. Utomlands, till exempel på Island och på tundran, häckar den också på hedar i inlandet likt fjälllabben. Kullen på 1–2 ägg läggs i slutet av maj eller början av juni, och ruvas i ca 26 dygn. Ungarna lämnar boet redan efter några dagar, men vandrar inte långt från boet. De är flygfärdiga efter fyra veckor.

Den livnär sig ofta på att stjäla mat från måsar eller andra fåglar. Födan utgörs främst av fisk som den rövar från andra fåglar genom att med våldsamma attacker tvinga dem att släppa eller kräkas upp födan (så kallad kleptoparasitism). Det är främst de mindre tärnorna och fiskmåsar som attackeras, men även skrântärna och större trutar. I viss omfattning tar labben även insekter, mindre fåglar och gnagare, ägg och fågelungar. Varje häckande par behöver ett stort provianteringsområde för att föda upp ungar och den häckar till skillnad från många andra kustfåglar spritt i enstaka par. Enligt finska studier är de häckande labbarna mycket ortstrogna och mer än 90 % av de gamla fåglarna återvände till samma revir påföljande år. Könsmogen vid 3–5 års ålder, men även yngre individer kan ses i varierande frekvens i svenska farvatten under häckningstid.

Arten flyttar efter häckningen från augusti (ungfåglarna) till september (adult) mot södra Atlanten där den lever ett pelagiskt liv under större delen av året. Nordeuropeiska kustlabbar övervintrar troligen i vattnen väster om södra Afrika och utanför Sydamerikas ostkust varifrån det finns flera återfynd. Kustlabbar från sibiriska Arktis passerar södra Sverige i växlande antal under framför allt hösten.

⁴⁷ Artfakta, Kustlabb. <https://artfakta.se/naturvard/taxon/stercorarius-parasiticus-100132> [2022-04-08]

Status

Kustlabben bedömdes 2020 som nära hotad (NT) enligt den svenska rödlistan. Arten häckar solitärt på kala skär vid kusten från norra Småland till Norrbotten samt längs norra Västkusten. Antalet reproduktiva individer skattas till 1120 (900–1340). Det finns inga tecken på betydande populationsförändring. Populationen har varit stabil på 30 års sikt (tre generationer), men bedöms ha minskat under de senaste 10 åren.

Allmän hotbild

Vissa par är utsatta för störningar, vilket kan innebära att häckningen spolieras. Den sena häckningen gör kustlabben mer sårbar av det rörliga friluftslivet än många andra måsararter. I övrigt är troligen födounderlaget helt avgörande och arten är således beroende av starka populationer av måsfåglar och tärnor. Huruvida förändringar i födotillgång på artens övervintringsområde ute över öppet vatten i Atlanten påverkar hälsotillståndet på återvändande och häckande fåglar är helt okänt.

A190 Skräntärna, *Hydroprogne caspia* (Fågeldirektivet bilaga 1) ⁴⁸

Förslag Strandstuviken (SE0220020) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	Koncentration (rastning och födosökning)
Förslag Hävringe-Källskären (SE0220028) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	Permanent (häckning och födosökning)
Förslag Risskären (nytt område)	Reproducerande (häckning och födosökning)

Ekologiska krav

Skräntärnorna häckar på flacka sten- och sandöar i havsbandet, dels i kolonier med upp till ett hundratal par (i undantagsfall upp till 300 par), dels i enstaka (solitära) par eller några få tillsammans. Under perioden 1990–2010 häckade i genomsnitt 87 % av tärnorna i kolonier, medan flertalet övriga var solitärhäckande. Ibland kan hela kolonier plötsligt bryta upp och flytta till alternativ boplats långt från ursprungslokalen. Ensamma par kan i många generationer häcka på samma skär i århundraden, en indikation på skräntärnans kräsenhet när det gäller val av boplats.

Östersjöbeståndet utgör en gemensam population och utbyte av fåglar äger regelbundet rum mellan kolonierna i Sverige, Finland och Estland. När en fågel etablerat sig i en koloni är den vanligen kolonin trogen livet ut om inte kolonin bryter upp. Det finns således exempel på hur en individ häckat i två svenska kolonier och sedan flyttat till en finsk när de båda svenska övergivits.

Skräntärnan är uteslutande fiskätare som under häckningstiden huvudsakligen lever av mört och abborre som fiskas upp i flader och insjöar, vanligen på miltals avstånd från häckplatserna. Ibland fiskar tärnorna också strömming i havet, särskilt under försommaren då den är tillgänglig nära ytan. Fiskemetoden består främst av störtdykning från 10–15 meters höjd.

⁴⁸ Artfakta, Skräntärna. <https://artfakta.se/naturvard/taxon/hydroprogne-caspia-100134> [2022-04-08]

Förstagångshäckning sker ofta vid tre års ålder, men vissa väntar till sex år för att göra sitt första häckningsförsök. Tärnorna bildar ofta stabila par under många år och många fåglar kan bli gamla. Den äldsta kända häckade troligen fortfarande vid 30 års ålder. Äggkullen på 1–3 ägg läggs i maj i en uppkrafsad grund grop på marken. Vid misslyckad häckning kan omläggning ske. Äggen ruvas växelvis av båda föräldrarna från första ägget, vilket innebär att ungarna är av olika ålder. Inte sällan svälter den yngsta ungen ihjäl och trampas ner i bobalen. Efter 20–22 dygns ruvning kläcks äggen och ungarna blir flygfärdiga vid 30–35 dygns ålder. Antalet flygga ungar/häckande par var 1–1,2 under åren runt sekelskiftet, men har därefter successivt minskat till cirka 0,6 flygga ungar/häckande par. När ungarna är 50–60 dygn gamla beger sig familjerna till större insjöar. Där vistas de några veckor innan flyttningen mot Medelhavsområdet och tropiska Västafrika påbörjas i augusti. Redan på häckplatsen splittras familjen upp i grupper med en adult och 1–2 ungar och de gamla fåglarna matar ungarna under en lång tid (åtminstone till september ända nere i Medelhavet).

Ringmärkningsfynd visar att Östersjöns skrântärnor tillsammans med artfränder från Svarta havet framför allt övervintrar i Nigers inlandsdelta i Mali, Västafrika. Detta är ett oerhört produktivt område som inte alls utnyttjas av de tropiska skrântärnor som häckar lokalt längs västafrikanska kusten. Det är intressant att notera hur flyttande och stationära populationer av samma art delat upp delar av Afrika mellan sig för att inte behöva konkurrera med varandra. Ibland flyttar en del individer vidare till Guineabukten. Ett mindre antal skrântärnor övervintrar även i Medelhavsområdet, till exempel i södra Portugal (Algarve), sydvästra Spanien (Huelva och Cadiz), Marockos kust, Tunisien (Gabèsbukten), Egypten (Nildeltat) samt lokalt i Italien. En undersökning av det häckande beståndet med 859 identifierade fåglar under en tioårsperiod visade att mycket få yngre fåglar kunde observeras på häckplatserna, vilket bekräftar återfyndsbilden att ettåringar blir kvar i Afrika. Fyndbilden över tvååringar visar att allt fler flyger till Östersjön under sommaren eller för en nomadisk tillvaro i kontinentala Europa.

Status

Skrântärna bedömdes 2020 som nära hotad (NT) enligt den svenska rödlistan. Arten förekommer lokalt vid kust eller i skärgård från nordöstra Skåne till Uppland, på Öland och Gotland, i Hälsingland och från Ångermanland till Norrbotten. Enstaka par finns även i Väneren. Den häckar på mindre öar, skär och grusrevlar, antingen solitärt, några få par tillsammans eller i större kolonier. Antalet kolonier varierar mellan åren men är normalt 9–12. I Östersjön häckar arten även i Finland (cirka 750 par 2018), i Estland (ca 200 par) samt med litet antal i Ryssland (längst in i Finska viken och i Ladoga). Antalet reproduktiva individer skattas till 1160 (1100–1240). En minskning av populationen pågår eller förväntas ske. Minskningstakten har uppgått till 15 (5–25) % under de senaste 30 åren. Bedömningen baseras på direkt observation (årliga inventeringar inom ÅGP Skrântärna), minskad geografisk utbredning och/eller försämrad habitatkvalitet (igenväxning av lämpliga häckningsskär), faktisk eller potentiell exploatering av arten (skydds jakt i Syd- och Mellaneuropa och jakt under vinteruppehållet i Nigerdeltat) och negativ påverkan (patogener samt predation från bland annat gråtrut, mink och havsörn).

Allmän hotbild

- Skräntärnan är känslig för störning under ruvningstiden och kan överge sin häckplats. Mänsklig störning på häckningslokalerna under maj – juli/augusti, främst orsakat av friluftsliv (landning av båtar på häckningsskär, badande folk etc.) kan få tärnorna att överge sina häckningsplatser. Förekomst av mink kan bli ödesdiger och det finns exempel på hur minkangrepp har fått kolonier att flytta och helt överge ett område. Tendensen att kolonierna blir större ökar också sårbarheten. Därför förordas en utökad minkjakt omkring våra få kvarvarande kolonier i syfte att skapa en minkfri skyddszon kring dessa. Förutom mink har berguv konstaterats vara predator på vuxna skräntärnor. Gråtrut, havstrut, korp och havsörn kan lokalt vara allvarliga predatorer på ägg och små ungar.
- Även igenväxning av träd och/eller buskar på de öar som arten häckar på kan medföra att ön överges.
- Under senare år har skräntärnorna ibland drabbats av en okänd sjukdom. Äggen läggs och kläcks normalt, men de små ungarna förlorar förmågan att ta emot föda och dör efter en kortare tid. Under hela sommaren finns således bara ägg och små ungar i kolonin och så gott som alla häckningar misslyckas. Bakgrunden till ungarnas märkliga beteende, som har vissa likheter med östersjösilltrutarnas sjukdom, bör snarast utredas. Sådana störningar har inträffat vid flera tillfällen, bland annat i Östergötland och i den enda sörmländska kolonin.
- Största besakningen av Östersjöns skräntärnor äger emellertid rum under flyttning och övervintring. Helt onödig skyddsjakt äger ännu rum vid karpdammar och saliner i Mellan- och Sydeuropa och framför allt drabbas tärnorna av jakt under vinteruppehållet i Nigerdeltat, då de ibland även konsumeras av människor. Det är känt att Sahelzonen, där Nigers översvämningsområde ligger, då och då drabbas av torka, vilket innebär att konkurrensen om fisken ökar, tärnorna blir mer sårbara och fångas i större utsträckning än annars av fiskarbefolkningen.
- En ökad användning av DDT inom skräntärnans övervintringsområden har påvisats under senare tid. Detta kan också innebära att tärnorna får i sig miljögifter under vintern och sedan föra dessa med sig till häckningsområdena i Östersjön, vilket kan påverka reproduktionen.
- Eftersom skräntärnan i Europa är så sällsynt och har en så begränsad utbredning betraktas den som en sårbar art vars framtid inte kan garanteras. Det finns inte heller några bevis på att skräntärnor från Svarta havet skulle vandra in om Östersjöbeståndet skulle slås ut.

A193 Fisktärna, *Sterna hirundo* (Fågeldirektivet bilaga 1)

Förslag Strandstuviken (SE0220020) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	Reproducerande (häckning och födosökning)
Förslag Hävringe-Källskären (SE0220028) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	Reproducerande (häckning och födosökning)
Förslag Risskäret (nytt område)	Reproducerande (häckning och födosökning)

Ekologiska krav ^{49, 50}

Fisktärnan förekommer allmänt längs våra kuster ända upp till Norrbotten och i inlandet vid sjöar och åar från Skåne upp till mellersta Dalarna och Gästrikland. Boet placeras på öppen, plan mark som ofta är glest bevuxet av gräs eller andra strandväxter. Omtyckta boplatser är i fjolårsvass, ilandfluten tång eller bevuxna berghällars skrevor. Fisktärnan behöver tillgång på fiskrika sjöar och/eller grunda kustområden samt störningsfria häckningsplatser. För att större kolonier ska kunna etableras krävs rovdjursfria områden; framför allt mink och räv bör hindras nå häckningsplatserna. Under häckningen födosöker fisktärnorna i ett område 1–5 km² från boplatserna. Fisktärnan äter i huvudsak småfisk, men kan ibland även ta en del insekter, exempelvis svärmande myror.

De nordiska fisktärnorna övervintrar huvudsakligen längs kuststräckan mellan Västafrika och Godahoppsudden. Under augusti månad flyttar fisktärnan söderut mot västra Medelhavet och Afrikas västkust ner mot Kaplandets kuster. Arten återvänder under maj månad.

Status

Fisktärna bedömdes 2020 som livskraftig (LC) enligt den svenska rödlistan. Arten häckar på öar och stränder längs hela Sveriges kust samt vid invatten från Skåne till Dalarna och i Norrlands östra delar. Det finns inga tecken på betydande populationsförändring.⁵¹

⁴⁹ Naturvårdsverket. 2011. Vägledning för svenska arter och naturtyper inom Natura 2000. <https://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Skyddad-natur/Natura-2000/>

⁵⁰ <https://www.fageln.se/art/fisktaerna.aspx> [2022-04-08]

⁵¹ Artfakta, Fisktärna. <https://artfakta.se/naturvard/taxon/sterna-hirundo-102618> [2022-04-08]

Allmän hotbild ⁵²

- I innerskärgårdarna och större insjöar, till exempel Mälaren, medför ökad båttrafik och expanderande friluftsliv stora störningar. Ohävd och igenväxning kan leda till att viktiga häckningsplatser försvinner.
- Lokalt kan förekomst av mink leda till att kolonier försvinner. Spridning och ackumulering av miljögifter har negativa effekter på häckningsutfallet.
- Eventuell etablering av vindkraftverk vid kända kolonier kan vara ett framtida hot.

---

⁵² Samma som fotnot nr 49.

A194 Silvertärna, *Sterna paradisaea* (Fågeldirektivet bilaga 1)

Förslag Strandstuviken (SE0220020) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	Reproducerande (häckning och födosökning)
Förslag Hävringe-Källskären (SE0220028) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	Reproducerande (häckning och födosökning)
Förslag Risskäret (nytt område)	Reproducerande (häckning och födosökning)

Ekologiska krav ^{53, 54}

Silvertärnan häckar främst längs Sveriges östkust, i fjällen, Norrlands inland och vid Vätern. Den häckar vanligtvis i kolonier. Arten trivs bäst i en öppen terräng med fri horisont. I skärgården häckar den främst på kala klippor och skär och oftast längre ut i den yttre skärgården än fisktärnan. I fjällområden häckar den på holmar eller flacka hållar i sjöar eller älvar. Äggen läggs antingen på vallar av sand och grus eller på jämna granithällar. Silvertärnan behöver tillgång på fiskrika sjöar och/eller grunda kustområden samt till störningsfria häckningsplatser. För att större kolonier ska kunna etableras krävs rovdjursfria områden framför allt frånvaro av mink och räva. Under häckningen födosöker silvertärnorna i ett område 25 km² från boplatserna. Silvertärnan äter främst småfisk. Häckande fåglar i fjällen äter även insekter och deras larver.

Arten övervintrar längs södra Afrikas kust och i Södra Ishavet. Redan under juli månad och under första veckan i augusti lämnar silvertärnan landet för att flytta söderut. I mitten av augusti ser man nästan inga silvertärnor i skärgården medan fisktärnan ännu kan uppträda talrikt. Den tidiga flyttningen står i samband med den mycket långa väg som silvertärnorna måste färdas innan de når sina vinterkvarter. Under slutet på april och början på maj återkommer dom till Sverige, alltså något tidigare än fisktärnorna. Silvertärnan till den fågel som flyttar längst av alla fågelarter på jorden.

Status

Silvertärnan bedömdes 2020 som livskraftig (LC) enligt den svenska rödlistan. Arten häckar dels i skärgårdar och vid kusten, dels vid tjärnar i fjällen, vid älvsel och stora sjöar i Norrland. Den förekommer vid kusten från Skåne till Norrbotten samt lokalt i Halland och Bohuslän. I Norrlands inland finns den från norra Dalarna till Torne lappmark. Den finns även i Vätern. Populationen är ökande och beståndet har ökat med 50–70 % de senaste 30 åren. ⁵⁵

⁵³ Naturvårdsverket. 2011. Vägledning för svenska arter och naturtyper inom Natura 2000.

<https://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Skyddad-natur/Natura-2000/>

⁵⁴ <https://www.fageln.se/art/silvertaerna.aspx> [2022-04-11]

⁵⁵ Artfakta, Silvertärna. <https://artfakta.se/naturvard/taxon/sterna-paradisaea-102619> [2022-04-11]

Allmän hotbild ⁵⁶

- I innerskärgårdarna och större insjöar, till exempel Mälaren, medför ökad båttrafik och expanderande friluftsliv stora störningar. Ohävd och igenväxning kan leda till att viktiga häckningsplatser försvinner.
- Lokalt kan förekomst av mink leda till att kolonier försvinner. Spridning och ackumulering av miljögifter har negativa effekter på häckningsutfallet.
- Eventuell etablering av vindkraftverk vid kända kolonier kan vara ett framtida hot.

---

⁵⁶ Samma som fotnot nr 53.

A199 Sillgrissla, *Uria aalge* (Fågeldirektivet artikel 4.2)

Förslag Strandstuviken (SE0220020) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>
Förslag Hävringe-Källskären (SE0220028) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	Reproducerande (häckande)
Förslag Risskären (nytt område)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>

Ekologiska krav ⁵⁷

Sillgrisslan vistas mest på havet, men för häckningen söker den sig till klippiga öar vid några få kolonier vid Sveriges ostkust som runt Gotland, Karlsöarna, utmed Västerbottenkusten, Uppland och Södermanland. Den nordligaste kolonin finns på ön Bonden utanför Västerbottens kust. Sillgrissla häckar i klippbranter och steniga skär längs kusten, där ägget läggs direkt på berget. Båda föräldrarna ruvar och matar ungen som aldrig lämnas obebakad. Sillgrisslan är den enda svenska fågel som ruvar stående. På klippphyllorna tillkämpar sig varje par ett litet revir under hårda strider som huvudsakligen försiggår tidigt på våren, kort efter ankomsten.

Arten äter främst skarpsill, vilket är en viktig födokälla för sillgrisslan.⁵⁸ Den är en duktig dykare och man har observerat sillgrisslor på ned till 180 meters djup.

Sillgrisslan är den av våra fåglar som i genomsnitt blir äldst. Det finns de som blir över 40 år och man har konstaterat häckande sillgrissla som är 38 år.

Huvudmängden av de svenska sillgrisslor tillbringar vintern i södra delen av Östersjön, men ett mindre antal kan söka sig ut genom Öresund och göra strövtåg i Nordsjön eller längs Norges kuster. Hanen och ungarna simmar hela vägen till vinterkvarteren medan honorna flyger dit senare. Redan i februari kan enstaka sillgrisslor börja inspektera häckplatserna, men huvudmängden återvänder först i april.

⁵⁷ <https://www.fageln.se/arter/sillgrissla.aspx> [2022-04-11]

⁵⁸ Hentati-Sundberg, J., Evans, T., Österblom, H., Hjelm J., Larson, N., Bakken, V., Svenson, A. and Olsson, O. 2018. Fish and seabird spatial distribution and abundance at the largest seabird colony in the Baltic Sea. *Marine Ornithology* 46: 61–68.

Status

Sillgrisslan bedömdes 2020 som livskraftig (LC) enligt den svenska rödlistan. Arten häckar i klippbranter på Karlsöarna, i Skåne (Hallands väderö) samt på skär i ytterskärgården i Östergötland, Södermanland, Uppland och Ångermanland. Antalet lokalområden i landet skattas till 17 (15–20). Populationen är ökande och beståndet har ökat med 10–40 % de senaste 30 åren men varit stabilt de senaste 10 åren.⁵⁹

Allmän hotbild^{60, 61}

- Ett hot mot sillgrisslan under främst vintern är att många fåglar fastnar i fiskenät och drunknar.
- Ett annat hot, som för många havsfåglar, är fisketrycket på bytesfisken.
- Även oljeutsläpp ses som hot mot arten.

---

⁵⁹ Artfakta, Sillgrissla. <https://artfakta.se/naturvard/taxon/uria-aalge-100144> [2022-04-11]

⁶⁰ Samma som fotnot nr 59.

⁶¹ Samma som fotnot nr 57.

A200 Tordmule, *Alca torda* (Fågeldirektivet artikel 4.2)

Förslag Strandstuviken (SE0220020) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>
Förslag Hävringe-Källskären (SE0220028) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	Reproducerande (häckande)
Förslag Risskären (nytt område)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>

Ekologiska krav ⁶²

Tordmule häckar i klippbranter och steniga skär längs Östersjökusten. Honan lägger ett stort, gråvitt och mörkfläckigt ägg på någon bredare klippavsats eller i skyddad springa bland stenblock. Ägget läggs direkt på berget, utan någon som helst antydning till bale, och oftast långt inne i grottor eller håligheter under stora stenblock.

Ungarna uppehåller sig till en början i de skyddade bohålorna och matas där av föräldrarna. När de nått ungefär två veckors ålder lockar föräldrarna ned dem till vattnet och för dem ut till havs, där de länge matas av åtminstone den ena föräldrafågeln. Uppbrottet från kolonierna sker vanligen efter solnedgången.

Tordmulen livnär sig huvudsakligen av fisk, främst tobis, sillfiskar och nors, men den tar även smärre kräftdjur. Födan hämtas ofta på flera kilometers avstånd från häckplatserna.

I september – oktober börjar tordmularna söka sig mot vinterkvarteren, varvid de delvis förflyttar sig simmande. Huvudmängden av de svenska tordmular övervintrar i de södra delarna av Östersjön. Återkomsten till häckplatserna sker i april och äggläggningen sker från början av maj till mitten av juni, men omläggning kan ske ännu i juli.

Status

Tordmulen bedömdes 2020 som livskraftig (LV) enligt den svenska rödlistan. Arten häckar kolonivis i klippbranter och på steniga skär i utskärgårdar, främst i Östersjön från Gotland/norra Småland till Ångermanland. Den häckar även i nordvästra Skåne samt i Bohuslän. Populationen är ökande. ⁶³

---

⁶² <https://www.fageln.se/arter/tordmule.aspx> [2022-04-11]

⁶³ Artfakta, Tordmule. <https://artfakta.se/naturvard/taxon/alca-torda-102969> [2022-04-11]

Allmän hotbild ⁶⁴

- Oljeutsläpp
- Kommersiellt fiske

---

⁶⁴ Samma som fotnot nr 63.

A202 Tobisgrissla, *Cepphus grylle* (Fågeldirektivet artikel 4.2)

Förslag Strandstuviken (SE0220020) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>
Förslag Hävringe-Källskären (SE0220028) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	Reproducerande (häckande)
Förslag Risskären (nytt område)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>

Ekologiska krav ⁶⁵

I skärgårdarna förekommer tobisgrisslan främst på öar i ytter- och mellanskärgården. Utanför skärgårdsområden fanns den tidigare ofta ända in till fastlandskusten. Genom minkens invandring har kustnära tobiskolonier försvunnit på många håll och arten trängts ut alltmer mot ytterskärgård eller öar långt ut från fastlandet. Kvarvarande förekomster nära fastland omges ofta av vidsträckta öppna vattenområden.

Tobisgrisslan häckar i kolonier eller med enstaka par. Kolonierna består vanligen av några få - hundratalet par, men i Norra Kvarken kan enstaka kolonier överstiga 1 000 par. Arten är monogam med flerårig parbildning och mycket hög boplatstrohet. Den häckar tidigast vid två års ålder, men flertalet par startar något eller några år senare. Arten har kortare livslängd än tordmule och sillgrissla. Tobisgrisslan kräver för sin häckning områden som är fria från rovdäggdjur, vilket medför att häckning nästan uteslutande sker på öar. De få fastlandshäckningar som rapporterats har skett i svårtillgängliga bergsstup. De två äggen läggs väl skyddade i håligheter under stenar, i sprickor eller undantagsvis under ilandflutet trävirke eller i håligheter i jordtäcket. Äggen värps i maj, ruvas 28–29 dygn och ungarna stannar i boet i cirka 35 dagar tills de är helt flygfärdiga och utrustade med ett präktigt fettlager. Därefter överges de av föräldrarna och efter några dagars svältande tar de sig, troligen i skymningen, ner till vattnet och lär sig söka föda på egen hand.

Födan utgörs huvudsakligen av bottenlevande fiskar som tas på upp till cirka 30 meters djup. Den viktigaste bytesarten i Östersjön är tånglaken och på Västkusten tejstefisk. Tobisgrisslan tar även en del kräftdjur, musslor etc. Genom sitt födoval blir tobisgrisslan en mera kustbunden art än sillgrissla och tordmule.

Östersjöpopulationen övervintrar i södra och mellersta delen av Östersjön, varvid många ungfåglar uppehåller sig på grundområden med 10–30 meters djup på avsevärt avstånd från land. Västkustens tobisgrisslor flyttar i stor utsträckning till danska farvatten i Kattegatt och runt öarna.

⁶⁵ Artfakta, Tobisgrissla. <https://artfakta.se/naturvard/taxon/Cepphus%20grylle-102116> [2022-04-11]

Status

Tobisgrisslan bedömdes 2020 som nära hotad (NT) enligt den svenska rödlistan. Arten häckar på klippiga eller steniga öar och holmar längs kusten och i skärgården. Den förekommer från Bohuslän till nordvästra Skåne, på Gotland samt norrut från Östergötland till finska gränsen. En minskning av populationen pågår eller förväntas ske. Minskningen avser förekomstarea, antalet lokalområden och antalet reproduktiva individer. Minskningstakten har uppgått till 20 (10–30) % under de senaste 27 åren. Bedömningen baseras på minskad geografisk utbredning och/eller försämrade habitatkvalitet (orsak främst predation från mink) och negativ påverkan (predation från mink).⁶⁶

Två olika raser av tobisgrissla häckar i Sverige. Östersjöpopulationen av tobisgrissla, *Cepphus grylle grylle* häckar på steniga öar och skär längs kusten i Sverige, Finland och Estland från centrala Östersjön upp till norra Bottenviken. Den östatlantiska rasen *C. g. arcticus* häckar längs svenska västkusten och längs nordatlantiska kusten. Nominatrasen i Östersjön, är klassificerad som ”Near threatened” på Helcoms rödlista över hotade arter. Östersjöpopulationen av tobisgrissla har beräknats uppgå till strax under 20 000 häckande par och populationstrenden är minskande.⁶⁷

Allmän hotbild⁶⁸

Predation av mink och oljeutsläpp är sannolikt de största hoten mot svenska tobisgrisslor.

- Minken har kraftigt decimerat de häckande bestånden i täta skärgårdar främst på svenska ostkusten. Åtskilliga exempel på lokalt utdöende föreligger och situationen i Småland indikerar risk för regionalt försvinnande. En fortsatt spridning och beståndstillväxt av mink längs Norrlandskusten kan på sikt innebära en avsevärd minskning av tobisgrisslorna. Nuvarande kunskap tyder på att minken inte kan etablera sig i de allra yttersta skärgårdarna eller på isolerat liggande öar varför knappast någon risk för storskaligt försvinnande av tobisgrisslan föreligger.
- Flera oljeutsläpp i övervintringsområden har medfört omfattande dödlighet.
- Bifångst i olika typer av fiskenät förekommer såväl i häckningsområden som övervintringsområden. Förändringar i fiskbeståndens sammansättning kan förändra födovallet och innebära såväl negativa som positiva effekter för tobisgrisselpopulationen.
- Båtturism bedöms vara ett hot av mer lokal karaktär. Att tobisgrisslor skjuts är numera ett marginellt problem.

---

⁶⁶ Samma som fotnot nr 65.

⁶⁷ HELCOM. 2013. HELCOM Red List of Baltic Sea species in danger of becoming extinct. Balt. Sea Environ. Proc. No. 140. <https://helcom.fi/baltic-sea-trends/biodiversity/red-list-of-baltic-species/red-list-of-birds/>

⁶⁸ Samma som fotnot nr 65.

A236 Spillkråka, *Dryocopus martius* (Fågeldirektivet bilaga 1)

Förslag Strandstuviken (SE0220020) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	Permanent (häckande, födosökande, övervintrande)
Förslag Hävringe-Källskären (SE0220028) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>
Förslag Risskären (nytt område)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>

Ekologiska krav ⁶⁹

Tillgång på lämplig föda i form av vedlevande insekter och myror. Födosöker ofta lågt i träd, på stubbar med mera, gärna i rotrötad gran efter hästmyror.

Tillgång på lämpliga häckningsplatser, främst i form av grov asp, tall eller bok. I södra och mellersta Sverige råder ingen uttalad brist på lämpliga häckningsträd, däremot kan tillräckligt grova stammar saknas i stora delar av Norrland där skogsbruket är mera intensivt och tillväxten sämre. För att spillkråkan skall häcka måste stamdiametern i brösthöjd överstiga 30 cm för asp och 40 cm för tall. Medelåldern på utnyttjade tallar är i Småland 115 år, Uppland 170 år, Dalarna 187 år och i Gästrikland 239 år.

Spillkråkan är något av en nyckelart i boreala och nemoboreala skogsekosystem genom att den årligen producerar ett stort antal bohål lämpliga för större hålhäckande fåglar och däggdjur som ej själva förmår mejsla ut sitt bo.

Spillkråkan är en stannfågel som under sommarhalvåret i södra Sverige födosöker över arealer i storleksordningen 100–1000 ha. Vintertid rör sig arten över större områden. I Norrlands inland är artens hemområden troligen betydligt större än i södra Sverige.

Status

Spillkråka bedömdes 2020 som nära hotad (NT) enligt den svenska rödlistan. Arten lever i barr- eller blandskog men även i ren lövskog (bokskog). Bohål mejslas ut i träd med stamdiameter i brösthöjd på minst 30–40 cm stamdiameter. Födan utgörs av vedlevande insekter, myror etc. Den förekommer från Skåne norrut till Norrbotten - Lule lappmark. En minskning av populationen pågår eller förväntas ske. Minskningen avser kvalitén på artens habitat (minskad tillgång på lämpliga bo- och födotråd, minskad födotillgång) och antalet reproduktiva individer. Minskningstakten har uppgått till 19 (10–24) % under de senaste 15

⁶⁹ Naturvårdsverket. 2011. Vägledning för svenska arter och naturtyper inom Natura 2000.
<https://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledningar/Skyddad-natur/Natura-2000/>

åren. Bedömningen baseras på ett för arten lämpligt abundansindex (svensk häckfågeltaxering) och minskad geografisk utbredning och/eller försämrade habitatkvalitet. ⁷⁰

Allmän hotbild ⁷¹

- Det största hotet mot spillkråkan är skogsbruket och näringens allt större krav på skogsråvara. Minskad lövandel, ökad granandel och mera homogena bestånd i södra och mellersta Sverige missgynnar arten.
- Minskad medelålder i bestånden i intensivt brukade trakter gör att tillgången på lämpliga boträd minskar.
- Eftersom spillkråkan i stor utsträckning livnär sig på hästmyror missgynnas den med största säkerhet av stubbrytning och GROT-uttag.

---

⁷⁰ Artfakta, Spillkråka. <https://artfakta.se/naturvard/taxon/dryocopus-martius-100049> [2022-04-11]

⁷¹ Samma som fotnot nr 69.

A338 Törnskata, *Lanius collurio* (Fågeldirektivet bilaga 1)

Förslag Strandstuviken (SE0220020) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	Reproducerande (häckande)
Förslag Hävringe-Källskären (SE0220028) (utvidgning av befintligt Natura 2000)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>
Förslag Risskären (nytt område)	<i>Ej aktuell att peka ut i området</i>

Ekologiska krav ⁷²

Törnskatan behöver tillgång på öppna marker (främst jordbruksmark, men även kalhyggen) med rik insektsförekomst på varma, solbelysta lokaler. Häckningslokalerna bör ha god tillgång på attraktiva insektsmiljöer i form av blommande och bärande buskar (till exempel nypon, slån eller björnbär) i kombination med öppna partier, såsom kortbetade gräsytor. På jordbruksmark föredrar törnskatan en mosaik av betade och mindre hårt betade ytor där artdiversiteten för växter och insekter är hög.

Optimala hyggen för törnskatan karaktäriseras av hyggen utan fröträd och/eller högskrämar, det vill säga den gamla typen av hyggen. Generellt får törnskatan fler ungar på hyggen än på jordbruksmark beroende på lägre predation. Törnskatan föredrar hyggen som planteras med gran. Dessa nyttjas till cirka 15 år efter planteringen. Från Dalarna och norrut är hyggen den viktigaste biotopen för törnskatan.

Arten hävdar revir och rör sig då inom ett område i storleksordningen 5 ha.

Törnskatan övervintrar i tropiska östra och södra Afrika.

Status

Törnskata bedömdes 2020 som livskraftig (LC) enligt den svenska rödlistan. Arten häckar i skogsbryn, på hyggen samt i öppna busk- och snårmarker. Den förekommer i södra och mellersta Sverige samt i Norrlands kustland, norrut till Norrbotten. Det finns inga tecken på betydande populationsförändring. ⁷³

⁷² Naturvårdsverket. 2011. Vägledning för svenska arter och naturtyper inom Natura 2000. <https://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledningar/Skyddad-natur/Natura-2000/>

⁷³ Artfakta, Törnskata. <https://artfakta.se/naturvard/taxon/lanius-collurio-102626> [2022-04-11]

Allmän hotbild ⁷⁴

- Det största hotet är den under lång tid minskande tillgången på lämpliga häckningsmiljöer; igenläggning av jordbruksmark i skogs- och mellanbygderna, minskad hävd av naturliga, ogödslade betesmarker, allt mer rationell skötsel av kvarvarande marker och avsaknad av brandfält i skogslandskapet.
- Törnskatan förekomst är kopplad till rik insektsförekomst som i sin tur är kopplad till hög artdiversitet av blommande växter. Enbart kortbetade marker är således inte optimala för törnskator.
- Kraftig torka under en lång rad av år i övervintringsområdena i södra Afrika kan bidra till tillbakagången.

---

⁷⁴ Samma som fotnot nr 72.